

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA LESARSTVO

Peter POTOČNIK HÖNIGSMAN

**IZOBRAŽEVANJE GLUHIH IN NAGLUŠNIH TER NJHOVA
ZAPOSILITEV IN KOMUNIKACIJA V LESNIH PODJETJIH**

DIPLOMSKO DELO

Visokošolski strokovni študij

Ljubljana, 2014

**UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA LESARSTVO**

Peter POTOČNIK HÖNIGSMAN

**IZOBRAŽEVANJE GLUHIH IN NAGLUŠNIH TER NJHOVA
ZAPOSILITEV IN KOMUNIKACIJA V LESNIH PODJETJIH**

DIPLOMSKO DELO

Visokošolski strokovni študij

**EDUCATION OF THE DEAF AND HARD OF HEARING AND THEIR
ENGAGEMENT AND COMMUNICATION IN TIMBER BUSINESS**

Graduation Thesis

Higher professional studies

Ljubljana, 2014

Diplomsko delo je zaključek Visokošolskega strokovnega študija lesarstva. Opravljeno je bilo preko raziskovalnega dela na terenu. Pri pridobivanju določenih podatkov za nadaljnjo raziskovanje je pomagal Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana.

Senat Oddelka za lesarstvo je za mentorja diplomskega dela imenoval prof. dr. Leona Oblaka, za recenzentko pa doc. dr. Manjo Kitek Kuzman.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik:

Član:

Član:

Datum zagovora:

Diplomska naloga je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisani se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddal v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Peter Potočnik Hönigsman

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

- ŠD Vs
DK UDK 376
KG gluhi/ naglušni/ srednješolsko izobraževanje / komunikacija/ lesarsko podjetje /lesarstvo/ zavod za gluhe in naglušne Ljubljana/ slovenski znakovni jezik /komunikacijske ovire
AV POTOČNIK HÖNIGSMAN, Peter
SA OBLAK, Leon (mentor)/KITEK KUZMAN, Manja (recenzentka)
KZ SI-1000 Ljubljana, Rožna dolina c.VIII/34
ZA Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za lesarstvo
LI 2014
IN IZOBRAŽEVANJE GLUHIH IN NAGLUŠNIH TER NJIHOVA ZAPOSILITEV IN KOMUNIKACIJA V LESNIH PODJETJIH
TD Diplomsko delo (visokošolski strokovni študij)
OP IX, 77 str., 4 sl., 34 pregl., 1 pril., 35 vir.
IJ sl
JI sl/en
AI V diplomskem delu smo raziskovali, kako so dijaki in dijakinje po uspešno končanem šolanju na Zavodu za gluhe in naglušne uspešni v lesnih podjetjih ter kakšne so prednosti in slabosti poučevanja v totalni komunikaciji (slovenski znakovni jezik in oralna metoda)? Obenem smo ugotavljali, kako prilagodljivi so v lesnih podjetjih do gluhih in naglušnih? V Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana (ZGNL) je potrebno imeti novejšje vizualne pripomočke in stroje, če želimo, da so gluhi in naglušni na izobraževalnem nivoju enakovredni slišočim. Pri posredovanju informacij gluhim in naglušnim dijakom in dijakinjam je potrebno omogočiti čim več vizualizacij, video slik. Zelo pomembna je tudi dvojezičnost v času šolanja (istočasno in enakovredno učenje znakovnega jezika ter slovenskega pisnega in govornega jezika). Iz anket s 30 zaposlenimi in 8 brezposelnimi je mogoče razbrati, da v lesnih podjetjih gluhim in naglušnim ne posredujejo popolnoma vseh informacij, temveč le v skrčeni oz. okrnjeni obliki, zato je potrebno v lesnih podjetjih še izboljšati odnos slišočih do gluhih oz. naglušnih oseb. Potrebno je dobro sodelovanje pri prenosu in izmenjavi informacij med Zavodom za gluhe in naglušne Ljubljana, srednjimi lesarskimi šolami v Sloveniji, Biotehniško fakulteto - Oddekom za lesarstvo in lesnimi podjetji. Na ta način bi bil gluhim in naglušnim olajšan prehod iz šole v lesno podjetje.

KEY WORDS DOCUMENTATION

ND Vs
 DC UDC 376
 CX deaf / hard-of-hearing / secondary education / communication / woodworking company / woodworking / ZGNL (School for the Deaf Ljubljana) / Slovenian Sign Language / communication obstacles
 AU POTOČNIK HÖNIGSMAN, Peter
 AA OBLAK, Leon (supervisor)/KITEK, KUZMAN, Manja (reviewer)
 PP SI-1000 Ljubljana, Rožna dolina, c. VIII/34
 PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Wood Science and Technology
 PY 2014
 TI EDUCATION OF THE DEAF AND HARD OF HEARING AND THEIR ENGAGEMENT AND COMMUNICATION IN TIMBER BUSINESS
 DT Graduation Thesis (Higher professional studies)
 NO IX, 77 p., 4 fig., 34 tab., 1 ann., 35 ref.
 LA sl
 AL sl/en
 AB How succesful are the students in woodworking companies after completing their studies at ZGNL (School for the Deaf Ljubljana)? What are the advantages and the disadvantages of using total communication (Slovenian Sign Language and oral teaching approach)? How accommodating are woodworking companies to deaf and hard-of-hearing? Teachers at ZGNL need newer visual aids and machines if we wish the deaf and hard-of-hearing students to be equal to their hearing peers in terms of education. When conveying information to the deaf and hard-of-hearing students they need to have access to as many visualizations and videos as possible. Bilingualism is also of great importance during their schooling (simultaneous learning of Slovenian, written and spoken, and sign language, where equal importance is given to both). The results of the questionnaires (30 employed and 8 unemployed respondents) show that in the woodworking companies the deaf and hard-of-hearing do not get the complete information but information in condensed or truncated form, therefore the attitude to the deaf and hard-of-hearing in woodworking companies needs to be improved. My conclusion is that good cooperation is required when transferring and exchanging information between ZGNL, secondary woodworking schools in Slovenia, Biotechnical Faculty – Wood Science and Technology department, and woodworking companies. For the deaf and hard-of-hearing, such cooperation would greatly facilitate the transition from the secondary school to the woodworking company.

KAZALO VSEBINE

Ključna dokumentacijska informacija (KDI).....	III
Key words documentation.....	IV
Kazalo vsebine.....	V
Kazalo slik.....	VII
Kazalo preglednic.....	VIII
Kazalo prilog.....	IX
PREDGOVOR.....	1
1 UVOD	2
1.1 OPREDELITEV PROBLEMA.....	2
1.2 NAMEN IN CILJ DIPLOMSKEGA DELA.....	2
1.3 DELOVNE HIPOTEZE.....	3
1.4 METODA DELA.....	3
2 TEORETIČNI DEL	4
2.1 GLUHOTA IN NAGLUŠNOST.....	4
2.2 SLOVENSKI ZNAKOVNI JEZIK.....	6
2.3 IZOBRAŽEVANJE.....	7
2.3.1 Izobraževanje gluhih in naglušnih.....	7
2.3.1.1 Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana.....	8
2.3.1.1.1 Zgodovina izobraževanja in dejavnosti ZGNL v obdobju 1900-2013 ...	8
2.3.1.1.2 Uporaba slovenskega znakovnega jezika v ZGNL.....	10
2.3.1.1.3 Srednješolsko izobraževanje v ZGNL.....	12
2.3.1.1.4 Lesarstvo v ZGNL.....	13
2.4 KOMUNIKACIJA IN KOMUNIKACIJSKI PROCES.....	16
2.4.1 Metoda komunikacije z gluhihimi in naglušnimi.....	19
2.4.1.1 Totalna komunikacija.....	19
2.4.2 Načini komuniciranja z gluhihimi in naglušnimi	20
2.4.3 Komunikacijske ovire	20
2.4.3.1 Komunikacijske ovire pri gluhih in naglušnih.....	21
2.4.3.1.1 Komunikacijske ovire pri zaposlovanju in delu gluhih in naglušnih.....	21
2.4.3.1.2 Odpravljanje komunikacijske ovire.....	21
2.5 ZAPOSLOVANJE.....	22
2.5.1 Vpliv zakonodaje na zaposlovanje	22

2.5.2	Zaposlovanje gluhih in naglušnih	22
2.5.3	Ovire pri zaposlovanju gluhih in naglušnih.....	23
2.5.3.1	Reševanje zaposljivosti gluhih in naglušnih	23
3	REZULTATI	29
3.1	ANKETA	29
3.1.1	Anketni vprašalnik.....	29
3.1.1.1	Uspešnost in neuspešnost anketiranja	30
3.1.2.	Trditve	30
3.2	REZULTATI ANKETE IN NJIHOVA INTERPRETACIJA	32
3.2.1	»Vajeniško« izobraževanje v obdobju 1900–1980/1981	32
3.2.2.	Srednješolsko usmerjeno izobraževanje od leta 1981/1982 do 2009/2010.....	34
3.2.2.1	Splošno	35
3.2.2.2	Šolanje v srednji šoli (SŠ)	37
3.2.2.3	Zaposlitev v lesnem podjetju v Sloveniji	45
3.2.2.4	Komunikacija (glede na zadnjo službo v lesnem podjetju).....	52
4	RAZPRAVA IN SKLEPI	68
4.1	RAZPRAVA	68
4.2	SKLEPI.....	71
5	POVZETEK.....	74
6	VIRI.....	75
	ZAHVALA	78
	PRILOGA.....	79

KAZALO SLIK

Slika 1:	Vpis dijakov in dijakinj v srednješolski program lesarstva na Zavodu za gluhe in naglušne.....	14
Slika 2:	Primer komuniciranja z govorom in poslušanjem	16
Slika 3:	Primer sporočanja gluhih oseb, ki uporabljata slovenski znakovni jezik....	17
Slika 4:	Primer sporočanja gluhe osebe, ki uporablja znakovni jezik in osebe, ki ne uporablja slovenskega znakovnega jezika.....	18

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1:	Spol anketirancev.....	35
Preglednica 2:	Leto vpisa v SLŠ.....	36
Preglednica 3:	Status anketirancev.....	36
Preglednica 4:	Srednješolski program anketirancev.....	37
Preglednica 5:	Komunikacija v času šolanja.....	38
Preglednica 6:	Zadovoljstvo s poučevanjem v srednji šoli za lesarstvo.....	38
Preglednica 7:	Komunikacija anketiranec - učitelj.....	39
Preglednica 8:	Zadovoljstvo z uporabo lesarske delavnice.....	40
Preglednica 9:	Pomanjkljivosti v času šolanja.....	41
Preglednica 10:	Težavnost učenja lesarstva.....	42
Preglednica 11:	Učiteljevo znanje SZJ.....	43
Preglednica 12:	Želja po dodatnem izobraževanju za delo s stroji.....	44
Preglednica 13:	Delo v lesnem podjetju.....	45
Preglednica 14:	Iskanje zaposlitve.....	46
Preglednica 15:	Pisanje prošnje za službo.....	47
Preglednica 16:	Opozorilo zdravnika o hrupu.....	48
Preglednica 17:	Zamenjava podjetja.....	49
Preglednica 18:	Šolanje, zamenjava podjetja in trenutna zaposlitev.....	49
Preglednica 19:	Težave v komunikaciji.....	52
Preglednica 20:	Komunikacija anketiranec - vodja.....	53
Preglednica 21:	Odnos s šefom.....	54
Preglednica 22:	Komunikacija anketiranec - sodelavec.....	54
Preglednica 23:	Razlike v komunikaciji glede na čas zaposlitve.....	55
Preglednica 24:	Način odgovarjanja na vprašanja.....	56
Preglednica 25:	Ocena šefa glede sposobnosti.....	57
Preglednica 26:	Konflikt na delovnem mestu v lesnem podjetju.....	58
Preglednica 27:	Sporočanje svoje odsotnosti zaradi bolezni.....	59
Preglednica 28:	Informiranje o dogajanju v podjetju in prejemanje novic.....	61
Preglednica 29:	Komunikacija med sestankom.....	62
Preglednica 30:	Aktivnost poslušanja in pomoč pri delu.....	63
Preglednica 31:	Napredovanje sorazmerno s sliščimi.....	64
Preglednica 32:	Delodajalci in njihovo znanje SZJ.....	65
Preglednica 33:	Pomanjkljivosti pri delu.....	66

KAZALO PRILOG

Priloga 1:	Anketni vprašalnik.....	79
Priloga 2:	Znakovni jezik določenih besed v slikovni obliki.....	86

PREDGOVOR

Sluh sem izgubil po bolezni v starosti 18 mesecev. Prebolel sem bronhitis, angino in vnetje ušes. Vzroki za nastanek gluhotе so še nejasni. Do 14. leta sem uporabljal slušni aparat, nato pa mi ni več dovolj koristil in sem ga začel odklanjati. Vrtec, osnovno in srednjo šolo sem obiskoval na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana (ZGNL). Po pridobljeni izobrazbi na oddelku za lesarstvo sem osem let delal v podjetju Mizarstvo Černe Anže, s.p. Vse bolj me je vlekel nazaj med gluhe dijake in želel sem postati učitelj lesarstva na ZGNL. Ker sem sam gluh, razumem njihove potrebe in posebnosti. Da bi željo uresničil, sem se vpisal na izobraževanje odraslih na nivoju poklicno tehničnega izobraževanja na ZGNL. Z zaključnim izpitom (sedaj poklicna matura), sem pridobil peto stopnjo izobrazbe in naziv *lesarski tehnik*. Prijavil sem se na razpisano prosto mesto za učitelja lesarstva na ZGNL in bil sprejet. Ugotovil sem, da mi to delo res ustreza, zato sem se odločil, da znanje še nadgradim s študijem na Biotehniški fakulteti, smer lesarstvo.

V diplomu želim osvetliti komunikacijske ovire gluhih in naglušnih, nekoč dijakov Srednje šole na ZGNL, smer lesarstvo, sedaj zaposlenih v lesnih podjetjih. Menim, da sem skozi študij in ob delu z gluhihimi dodobra spoznal njihovo problematiko.

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Lesarstvo oz. z drugim izrazom »mizarstvo« je nekoč veljalo za najbolj zanimivo in najbolj iskano srednješolsko smer, saj se je bilo lahko zaposliti v lesnih podjetjih.

Kako se lahko gluhi in naglušni izobražujejo v srednji šoli? Kam naj se gredo izobraževati? Kako lahko razumejo snov, če ne slišijo? Kakšen način sprejemanja informacij jim ustreza za boljše razumevanje vsebin? Kako pa je zaposlitvijo v lesnih podjetjih za gluhe in naglušne? Odgovori na ta vprašanja bi bili za gluhe in naglušne gotovo zanimivi.

Vemo, da se izobraževanje vsako leto nenehno spreminja. Z njim pa se spreminjajo tudi načini poučevanja. To najbolj občutijo gluhi in naglušni dijaki na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana (ZGNL). To sem opazal (če se osredotočim samo na srednjo šolo) že pri svojem izobraževanju na ZGNL, na srednje poklicnem izobraževanju lesarstva, opazam pa tudi sedaj, ko poučujem kot učitelj na istoimenski šoli na nižjem, srednjem poklicnem ter srednjem strokovnem izobraževanju. Do kakšnih sprememb je prišlo skozi čas in kako je to vplivalo na dijake pri izobraževanju lesarstva na ZGNL? Katere prednosti in ovire se pojavijo? Kako lahko to vpliva na zaposlitev po dokončanem šolanju oz. na odločitev, da nadaljujejo na višji, visoki ali univerzitetni šoli? Trenutne spremembe in krizna obdobja na področju izobraževanja, ter krizna obdobja pri zaposlovanju, še kako dokazujejo, da je komunikacija zelo pomembna in najbolj šibki pri tem so gluhi in naglušni, katerim je, odvisno od položaja in starosti ob izgubi sluha, prvi/materni jezik znakovni jezik. Kasneje pa je pisna slovenščina za veliko gluhih in naglušnih pereč problem.

1.2 NAMEN IN CILJ DIPLOMSKEGA DELA

Glavni cilj diplomskega dela je proučiti možnosti za kvalitetno izobraževanje gluhih in naglušnih in preko anket ugotoviti, kakšna je komunikacija, ki je povezana s procesom izobraževanja, v lesnih podjetjih. Pri poučevanju strokovnega predmeta s področja lesarstva pri teoretičnem in praktičnem delu uporabljam slovenski znakovni jezik, pisno slovenščino ter vizualne pripomočke (slike, prosojnice, Power point). Zavedam se potreb gluhih in naglušnih dijakov ter prilagoditev, ki jih potrebujejo pri izobraževanju. Nudim jim toliko znanja, kolikor lahko sami razumejo. Vsak dijak ima drugačno razumevanje vsebin. Vzrok za to je slaba podpora v času otroštva, slabo socialno okolje in odpor do učenja. Kako gre sedaj tistim, ki so se izobraževali na ZGNL v programu lesarstva? To me je motiviralo, da z anketiranjem različnih nekdanjih gluhih in naglušnih dijakov, ki so

končali izobraževanje na lesarski smeri, ugotovim pomembne probleme na treh področjih – izobraževanje, zaposlitev in komunikacija.

Na podlagi ugotovitev v razpravi opisujem tudi opažanja in mnenja posameznikov v osebnem pogovoru in jih zaključujem s sklepi.

1.3 DELOVNE HIPOTEZE

Predvidevamo:

1. Da komunikacija gluhih in naglušnih dijakov v času šolanja običajno poteka po totalni metodi, tj. v znakovnem jeziku in oralni metodi (odgledovanje z ustnic).
2. Da je potrebno izboljšati način poučevanja v ZGNL.
3. Da gluhi in naglušni dijaki potrebujejo dodatna znanja.
4. Da imajo gluhi in naglušni v podjetju določene ovire.
5. Da je v lesnih podjetjih komunikacija med gluhihimi in naglušnimi s slišječimi pomanjkljiva.
6. Da gluhi in naglušni v podjetju ne napredujejo sorazmerno s slišječimi.
7. Da gluhi in naglušni v lesnem podjetju ne dobijo ustreznih informacij.
8. Da gluhi in naglušni neuspešno spremljajo novosti.
9. Da gluhi nimajo dostopa do CNC stroja z v lesnem podjetju.
10. Da imajo gluhi in naglušni pogosto konflikte s sodelavci in vodstvom podjetja.

1.4 METODA DELA

Teoretični del:

Literatura nam bo služila kot temelj diplomskega dela in bo posegala na področje izobraževanja, komuniciranja in zaposlovanja. Diplomsko delo bomo začeli z opisom gluhotе in naglušnosti, nadaljevali s srednješolskim izobraževanjem lesarstva na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana ter zaključili z zaposlovanjem gluhih in naglušnih v lesnih podjetjih.

Empirični del:

Za uspešno izvedbo diplomskega dela sem sestavil anketo. Anketa je bila specifično sestavljena na podlagi tehtnih razmišljanj ter posvetovanj z različnimi ljudmi in po odobritvi mentorja je dobila svojo celostno podobo. Potrebovali smo evidenčne podatke gluhih in naglušnih dijakov, ki so se izobraževali na srednji lesarski šoli na ZGNL. Po predložitvi ankete ter naziva diplomske naloge smo podatke dobili na ZGNL, pri ravnateljici srednje šole in doma, gospe Bernardi Kokalj.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 GLUHOTA IN NAGLUŠNOST

Med nami živi veliko ljudi vseh starosti z različnimi stopnjami izgube sluha, ki pa jih sploh ne opazimo. Spoznamo jih šele, ko se začnemo z njimi pogovarjati, ker imajo značilen monoton glas, ki ga včasih težko razumemo (Podboršek in Kranjc, 2012).

Kaj konkretno pomenita gluhoti in naglušnosti, sta mag. Redžepovič in Juhart v publikaciji z naslovom »80 let organiziranega delovanja gluhih in naglušnih na Slovenskem« (2011) zapisala:

- **Gluhoti** je nezmožnost slišati in razumeti govor. Gluha oseba ne sliši zvoka iz okolice in ne sliši govora. Večina gluhih oseb za sporazumevanje z okolico uporablja glas in delno odčitavanje z ustnic. Za sporazumevanje uporabljajo znakovni jezik, ki je njihov materni jezik. Gluhim osebam je priznana 70 % telesna okvara.
- **Naglušnost** je delno sprejemanje zvoka iz okolice s pomočjo slušnega aparata. Naglušnost se deli na lažjo, zmerno, zmerno težko, težko in zelo težko naglušnost. Oseba z zdravim sluhom sliši govor z razdalje 6 metrov, srednje naglušna oseba z razdalje od enega do štiri metre in hudo naglušna oseba z manj kot enega metra. Naglušnim osebam je glede na težo naglušnosti priznana 40–60% telesna okvara.

Matjaž Juhart je v omenjeni knjigi napisal, da se gluhe osebe zaradi slabše izobrazbe, komunikacijske oviranosti in načina sporazumevanja težje vključujejo v družbo. Omejeno imajo dostopnost do informacij in mnogokrat niso v enakovrednem položaju z ostalimi.

Stopnja izgube sluha pri različnih osebah je različna in različno vpliva na njihov način življenja. Zato glede na to, kakšna je izguba sluha, govorimo o gluhih in naglušnih ljudeh (Podboršek in Kranjc, 2012).

Mednarodna zdravstvena organizacija (WHO) je leta 1980 v Ženevi razvrstila gluhoti, ki jo merimo v decibelih, na več stopenj (Podboršek in Kranjc, 2012):

1. popolna izguba sluha	izguba več kot 100 dB (To je popolna gluhoti, ko človek tudi s slušnim aparatom ne more zaznati nobenega zvoka.)
2. globoka okvara sluha	izguba več kot 91 dB
3. težka okvara sluha	izguba od 71 do 90 dB
4. srednja okvara sluha	izguba od 56 do 70 dB
5. zmerna okvara sluha	izguba od 41 do 55 dB
6. blaga okvara sluha	izguba od 26 do 40 dB
7. neznatna okvara sluha	izguba do 25 dB

To razvrstitev lahko povežemo s knjižico Staneta Koširja z naslovom »Sluh – naglušnost in gluhoti«, kjer je avtor zapisal: Glede na mednarodno klasifikacijo okvar, prizadetosti in oviranosti, ki jo je pripravila Svetovna zdravstvena organizacija, je gluha oseba tista oseba, ki je izgubila sluh na frekvencah 500, 1000 in 2000 Hz povprečno na nivoju 80 dB ali več. Sem spadata popolna izguba sluha in zelo težka izguba sluha (več kot 91 dB). Naglušna pa je tista oseba, ki ima povprečno izgubo sluha na frekvencah 500, 1000 in 2000 Hz na nivoju med 40 in 80 dB. Sem sodijo težka izguba sluha (71-91dB), zmerno težka izguba sluha (56-70 dB), zmerna okvara sluha (41-55 dB) in blaga okvara sluha (26-40 dB).

Podboršek in Krajnc (2012), še navajata, da gluhoti je posledica hudih sprememb v polžu, slušnem živcu ali možganskem središču za sluh. Glede na vzrok delimo gluhoti na:

- **Podedovano** = Gluhoti se prenaša iz roda v rod. Večino dedne gluhoti povzroči recesivni gen.
- **Prirojeno** = Gluhoti nastane med nosečnostjo zaradi vnetij ali rdečk, različnih Rh-faktorjev matere in otroka, degenerativnih sprememb v ušesnem labirintu, zaradi prezgodnjega poroda ali poškodb med porodom.
- **Pridobljeno** = Gluhoti nastane predvsem zaradi nalezljivih bolezni v prvih letih življenja. Lahko pa so vzroki tudi poškodbe hrbtenice, možganov ali ušesnega labirinta in zdravljenje z ototoksičnimi zdravili, predvsem antibiotiki, ter nekatere bolezni, kot so meningitis, mumps in ošpice. Sem prištevamo tudi starostno naglušnost, fiziološko napredujočo naglušnost, ki se razvija s staranjem. Zelo pogosto jo spremlja šumenje v ušesih. Starostno oglušeli ljudje se običajno ne znajo sporazumevati z drugimi gluhih, ker se ne učijo znakovnega jezika.
- **Neznane izvora.**

Pri tem ne smemo pozabiti pomembnega dejstva, kdaj se pojavi izguba sluha (gluhoti ali naglušnost). Otrok, ki je gluhi od rojstva ali predšolski otrok mora iti skozi dolgoletno rehabilitacijo osvajanja jezika in govora, da bi lahko uspešno komuniciral z okolico in imel večje možnosti za izobraževanje. Kasneje oglušela odrasla oseba (tudi šolski otroci, mladoletniki) ima že razvit govor in osvojene zakonitosti jezika in komunikacije, ampak si mora prilagoditi življenje z odčitavanjem z ustnic ali s pomočjo tehničnih pripomočkov. Pri naglušnih otrocih so potrebne tudi rehabilitacije v tem smislu, da razlikujejo črke, in sicer zlasti tiste, ki so si podobne (poudarek na poslušanju in učenju govora). Odrasla naglušna oseba se mora navaditi na razpoznavanje zvokov s pomočjo slušnega aparata.

Opomba: Med nami so uveljavljeni različni izrazi za gluhe in naglušne ljudi, kot so slušno prizadeti, slušno moteni, gluhonemi, mutasti, mutci, glušci. Ti izrazi niso primerni, lahko so žaljivi in celo poniževalni (Podboršek in Krajnc, 2012).

2.2 SLOVENSKI ZNAKOVNI JEZIK

Na zasedanju UNESCA leta 1984 v Parizu so sprejeli definicijo znakovnega jezika, ki pravi: »Znakovni jezik je oblika sporazumevanja, kjer se besede, pojmi kažejo s kretnjami rok, ki lahko izražajo pomen posameznih besed, misli ali celega stavka, odvisno od konteksta ali kompleksne serije idej« (Podboršek in Kranjc, 2012).

Znakovni jezik je kretalno-vidni, glasovni jezik pa je glasovno-slišni (Podboršek in Kranjc, 2012).

V Zakonu o uporabi slovenskega znakovnega jezika (Ur.l. RS, št. 96/2002, 2. člen) piše: »Znakovni jezik je materni jezik gluhih. Je jezik sporazumevanja gluhih oseb oz. naravno sredstvo za sporazumevanje gluhih oseb. Je vizualno-znakovni jezikovni sistem z določeno postavitvijo, lego, usmerjenostjo in gibom rok in prstov ter mimiko obraza.«

Opomba: Naš boj za priznanje SZJ je trajal zelo dolgo, kar 23 let (Redžepovič in Juhart, 2011). Leta 2002 je bil v Državnem zboru končno sprejet Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika (ZUSZJ).

V Zakonu o uporabi slovenskega znakovnega jezika (Ur.l. RS, št. 96/2002, 1. člen) piše: »ZUSZJ določa pravico gluhih oseb do uporabe slovenskega znakovnega jezika (v nadaljevanju: znakovni jezik) in pravico gluhih oseb do informiranja v njim prilagojenih tehnikah ter obseg in način uveljavljanja pravice do tolmača za znakovni jezik pri enakopravnem vključevanju gluhih oseb v življenjsko in delovno okolje ter vse oblike družbenega življenja ob enakih pravicah in pogojih ter z enakimi možnostmi, kot jih imajo osebe brez okvare sluha.«

2.3 IZOBRAŽEVANJE

Izobraževanje je temeljna pravica vsakega in je pomembno za razvoj posameznika. V času odraščanja se posamezniki izobražujejo na vse možne načine. Prvi začetni koraki so spoznavanje preko čutil, kot so uporaba oči, rok, vonja in sluha, kasneje pa začnejo govoriti in tako pričnejo komunicirati ter se posledično izobražujejo v:

- predšolski vzgoji,
- osnovnem izobraževanju,
- srednje poklicnem in strokovnem izobraževanju ter
- splošnem srednjem izobraževanju.

Ob prehodu iz srednješolskega izobraževanja na fakultetno izobraževanje se posamezniki osamosvojijo in si tako načrtno izdelajo svojo prihodnost in kariero.

Seveda izobraževanje ne poteka samo v šolah, ampak tudi pri obšolskih dejavnostih, kjer si posamezniki nabirajo izkušnje, ki so še kako dobrodošle za lažje doajemanje okoliščin.

2.3.1 Izobraževanje gluhih in naglušnih

Pri izobraževanju gluhih in naglušnih je zgodba drugačna. Ta specifična invalidna skupina se ne more zanesti na slušne poti, preko katerih bi pridobivali informacije. Potrebujejo prilagoditve. Njihovo odraščanje ter izobraževanje je drugačno.

Mišljenje gluhih intelektualcev je, da je treba storiti korak naprej in izboljšati položaj gluhih v Sloveniji in s tem tudi položaj gluhih otrok. Eno rešitev glede izboljšanja izobraževanja gluhih vidi Gluha skupnost v vključitvi odraslih izobraženih gluhih ljudi v različne komisije in organe kot so Ministrstvo za šolstvo, Zavod za šolstvo, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana in druge inštitucije, kjer se ukvarjajo z gluhoto. Ta praksa je ustaljena v svetu, kjer imajo več razumevanja in posluha za izobraževanje gluhih in na splošno, poleg tega gluhi najbolje razume gluhega (Tanja Potočnik Hönigsman, mag. farm., Peter Potočnik Hönigsman, 2005).

Nekateri otroci so se sicer sposobni dokaj enakovredno sporazumevati s slišječimi vrstniki, ker imajo dovolj ostankov sluha in druge sposobnosti. Večina gluhih pa tega ni zmožna. Tem otrokom moramo dopustiti »pravico« biti gluhi, kar pomeni sprejeti gluhe kot ljudi, ki imajo svoje pravice, svoj jezik in svojo kulturo. Gluhota je zanje namreč življenjsko dejstvo, ki ga ni moč spremeniti. Otroci s težko ali popolno okvaro sluha zato pri izobraževanju potrebujejo pomoč in drugačne metode dela, kar jim zagotavljajo strokovnjaki v specializirani ustanovi (zloženka Zavoda za usposabljanje slušno in govorno motenih Ljubljana).

Usmerja se jih preko Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP, Ur. List RS, št. 58/2011) in preko dveh pravilnikov (Pravilnik o organizaciji in načinu dela komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami in Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke s posebnimi potrebami, Ur.l. RS, št. 88/2013), ki prikazujejo predpise, vrste programov, izobraževalni standard, itd. za otroke s posebnimi potrebami. Ti se usmerjajo glede na vrsto in stopnjo primanjkljajev, ovir in motenj. Gluhi in naglušni potrebujejo prilagoditve, dodatno strokovno pomoč, prilagojeno izvajanje šolskega programa. Kakšne so te prilagoditve, pa je odvisno od tega, koliko zmorejo doseči izobraževalni standard po izobraževalnem programu osnovnošolskega izobraževanja.

V Sloveniji imamo tri šolske centre za gluhe in naglušne:

1. Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana (ZGNL)
2. Center za sluh in govor Maribor
3. Center za korekcijo govora in sluha Portorož

2.3.1.1 Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana

Srednješolsko izobraževanje, ki je prilagojeno za gluhe in naglušne, je le na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana.

Ustanoviteljica Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana je Vlada Republike Slovenije (publikacija ZGNL 2011/2012). Zavod, sprva imenovan Gluhonemnica, se je odprl leta 1900 s sredstvi Ignacija Holzapfla. Sprva je bil zasebni zavod za vzgojo in izobraževanje gluhih otrok, s šolskim letom 1904/1905 je postal državni zavod (prof. Bogo Jakopič in prof. dr. Ljubomir Savić, 1986).

2.3.1.1.1 Zgodovina izobraževanja in dejavnosti ZGNL v obdobju 1900-2013

Nekdaj so le redki gluhi imeli srečo, da so dosegli boljše poklice, kakor je bil poklic navadnega težaka. Večina gluhih je v gospodarskih krizah in nerazumevanju oblastnikov bedno živetarila (Kavčič, 1950).

Leta 1900 je bil v Ljubljani na Zaloški cesti odprt zavod za gluhe z uradnim imenom Kranjski ustanovni zavod za gluhoneme, ki je bil v začetku zasebni zavod za vzgojo in izobraževanje gluhih otrok, leta 1905 pa je postal državni zavod. Leta 1937 je bila pri Zavodu ustanovljena posebna šola za učence v gospodarstvu, kjer so se gluhi učiti obrti (Publikacija 2011/2012).

Po odloku Visokega komisariata (oddelka za posvet) je bil leta 1941 v takratni Gluhonemnici ustanovljen »logopedični oddelek za odpravljanje govornih hib«, ki je začel

redno delovati leta 1947 in je predhodnik Avdiologopedskega oddelka (1987) in od leta 1997 dalje zdravstvene enote Zavoda (Publikacija 2011/2012).

Po drugi svetovni vojni sta bili za Zavod pomembni dve pridobitvi: ustanovitev poklicne šole »Center za rehabilitacijo sluha in govora« leta 1946 in ustanovitev Učnih delavnic za gluho mladino leta 1948, kjer so se usposabljali in zaposlovali gluhi učenci. Leta 1966 je bil zavod preseljen na Vojkovo ulico, leta 1988 pa prenovljen (Publikacija 2011/2012).

Od ustanovitve poklicne šole pa vse do leta 1981, ko je prišlo do prehoda na usmerjeno izobraževanje, je poklicno šolo uspešno zaključilo 539 slušno in govorno prizadetih oseb (največ grafikov, tekstilcev, kovinarjev, ličarjev in drugih poklicev). Zelo redki so bili tisti, ki so končali srednjo šolo (prof. Uranker, 1989).

Do leta 1964 je bila vajenska šola samostojna pravna oseba, od tedaj pa je priključena Zavodu za usposabljanje slušno in govorno prizadetih. Tudi ime samo »vajenska šola« se je šele leta 1970 spremenilo v »poklicno šolo«, ki je prenehala obstajati s šol. l. 1982/1983 (prof. Bogo Jakopič in prof. dr. Ljubomir Savić, 1986).

28. 8. 1978 je bil v centru v Ljubljani na strokovnem zboru prvič obravnavan osnutek Zakona o usmerjenem izobraževanju. Dani so bili predlogi v treh smereh:

- predlog za usposabljanje za enostavno delo,
- predlog za manj zahtevno strokovno izobraževanje,
- predlog za srednje strokovno izobraževanje.

Prof. Bogo Jakopič in prof. dr. Ljubomir Savić (1986) sta še omenila, da se je v šolskem letu 1979/1980 to v celoti realiziralo, tako da od leta 1981/82 dalje poteka usmerjeno izobraževanje na treh težavnostnih stopnjah, v katere so vključeni gluhi in mentalno nekoliko upočasneni, deloma zaostali učenci:

- SR-prilagojeni program (kovinarji, grafiki, tekstilke),
- SKR-program (kovinarji, lesarji, tekstilke) in
- delovno usposabljanje.

Do uvedbe diferencialnega programa, ki je bil sprejet na strokovnem svetu leta 1995 (prvi vpis je bil v šolskem letu 1996/1997), so absolventi srednje šole lahko pridobili le III. ali IV. stopnjo izobrazbe (Kokalj, 2000).

Bernarda Kokalj je v članku »Izobraževanje na Srednji šoli v obdobju od leta 1995 do leta 2005« napisala, da si za začetek intenzivnejšega razvoja upa izpostaviti začetek izobraževanja v poklicno-tehničnem izobraževanju, ki je bil sprejet na strokovnem svetu leta 1995, prvi vpis pa je bil v šolskem letu 1996/1997. Do te pridobitve tehnične izobrazbe se je po njeni presoji pokazal sistem diferencialnega izobraževanja po modelu 3+2, pri nas

4+2 za vse usmeritve v strojništvu, grafičarstvu, tekstilstvu in lesarstvu. Diferencialnih programov, tako so se takrat imenovali, časovno niso spreminjali, spremenili so le število ur pri posameznih predmetih glede na potrebe gluhih in naglušnih dijakov, tako da je skupni seštevek tedenskih in letnih ur v primerjavi s predmetniki rednih šol ostal nespremenjen. Program so dijaki zaključili z zaključnim izpitom. Največ so z diferencialnim programom pridobili gluhi in naglušni mladostniki, saj se je odprla možnost tudi za prehod na visoke strokovne šole in fakultete. Zaradi tega se je v tistih letih bistveno povečalo število dijakov na srednji šoli, saj se je večini dijakov izobraževanje podaljšalo za dve leti (Kokalj, 2005).

ZGNL je leta 1999 kot prva ustanova za mladostnike in osebe s posebnimi potrebami v Sloveniji pričela izobraževati odrasle gluhe in naglušne odrasle (Publikacija 2011/2012).

Uvedba poklicne mature v šolskem letu 2001/02 je dijake v poklicno tehničnih programih postavila v enak položaj z vsemi slišječimi vrstniki. Matematika in slovenščina sta predmeta, ki sta enaka za vse absolvente in se tudi ocenjujeta po kriterijih, ki jih določi državni izpitni center. S tem so nehote pridobili primerjavo o ustreznosti svojega izobraževanja (Kokalj, 2005).

Prenova programov leta 2002 je bila mejnik v srednješolskem izobraževanju, ker sta bila v predmetnik uvedena predmeta angleščina in slovenski znakovni jezik, pripravili so nov program srednjega strokovnega izobraževanja medijski tehnik, programi pa so bili prenovljeni tudi za dijake z jezikovno in govorno motnjo (Kokalj, 2005).

2.3.1.1.2 Uporaba slovenskega znakovnega jezika v ZGNL

Iz pogovora s starejšimi gluhihimi in naglušnimi, ki so se šolali na Zavodu za gluhe in naglušne. (Nekoč se je imenovala šola za gluhoneme), sem izvedel, da je bilo v času 20. stoletja poučevanje kar kruto in brutalno. Učitelji so gluhim, če so pokazali kakšno kretnjo, s katero so skrivoma nekaj želeli sporočiti svojim sošolcem, zavezali roke na hrbet, jim prebičali roke ... Želeli so, da samo govorijo in odgledujejo z ustnic. Bilo je zelo mučno, a so kljub temu našli svoj skriven kotiček, kjer so lahko komunicirali v znakovnem jeziku.

Na Zavodu za gluhe in naglušne v Ljubljani so leta 1988 prvič pričeli s poskusom uvajanja znakovnega jezika v sistem vzgoje, izobraževanja in usposabljanja. Strokovnjaki – pedagogi so imeli številne pomisleke. Menili so, da znakovni jezik nima nobene prvine »pravega«, to je govornega jezika, da je slovnično pomanjkljiv in neprimeren. Zbirala so se dokazana dejstva o enakopravnosti znakovnega jezika z drugimi jeziki, s čimer so v bodoče veliko lažje pristopali k sistematičnemu razvoju tega jezika (Podboršek, 1997).

Leta 1995/1996 se je na ZGNL pričelo dvojezično izobraževanje (znakovni jezik in slovenski jezik). V tem letu so se zato pokazale naslednje prednosti na tem področju pri poučevanju gluhih učencev: navduševanje za ure pravljič, hitro osvajanje učne snovi, večja samostojnost pri opisovanju doživetij učencev, bolj tekoče in hitrejše sporazumevanje med učiteljem in učenci, boljše spodbude za branje in pisanje in večja odprtost ter sproščenost v komuniciranju (Kulovec, 1997).

To, kar so za glasovni jezik besede, so za znakovni jezik kretnje. Namesto glasu in izgovorjenih besed uporablja znakovni jezik s svojim gibanjem v prostoru roke, telo, obraz, usta in glavo za izražanje najrazličnejših vsebin. Namesto sluha uporabljamo vid, s katerim sprejemamo kretnje (Podboršek & Krajnc, 2012).

Najpogosteje se uporabljata dve vrsti:

- **Slovenski znakovni jezik (SZJ)** je samostojen jezik, drugačen od slovenščine, z visoko razvitim manualno-vizualnim načinom izražanja, ki ima drugačno strukturo kot slovenščina (drugačen besedni red, drugačna oblikoslovna in besedotvorna pravila itd.). Ne more se uporabljati hkrati z govorjeno slovenščino. SZJ uporabljajo odrasli gluhi, slišišči otroci gluhih staršev in gluhi otroci (Podboršek & Krajnc, 2012).
- **Slovenščina v kretnji (SLK)** je kombinacija prvin SZJ in govornega jezika hkrati, ki se običajno kreta v vrstnem redu slovenščine, brez označevanja končnic. Lahko se uporablja hkrati z govorjeno slovenščino in še s prstno abecedo za črkovanje posameznih besed. SLK uporabljajo gluhi v pogovoru s slišiščimi ali obratno in včasih tudi gluhi med seboj. Pri tem kretnje sledijo besedam, izgovorjenim v slovenščini, vendar govorec ne kreta vsake besede. Lahko pa uporabi tudi izraz ali zvezo iz znakovnega jezika brez izgovarjanja ali razlage v slovenščini. SLK zelo razširjeno uporabljajo tolmači slovenskega znakovnega jezika (Podboršek & Kranjc, 2012).

Učitelji pri delu z gluhiimi uporabljajo različne sporazumevalne metode. Nekateri z gluhiimi samo govorijo ter pišejo na tablo, drugi uporabljajo naravne kretnje ter govor, nekateri uporabljajo s kretnjo podprto slovenščino. Le redki učitelji v razredu uporabljajo slovenski znakovni jezik (Pehljan, 2005).

V ZGNL bi morali učitelji in profesorji za posredovanje učne snovi v okviru svoje obveznosti uporabljati znakovni jezik, v praksi pa je tako, da se v SZJ trudi prevajati približno polovica učiteljev: Malokateri od njih obvlada SZJ dovolj, da lahko gluhi dijaki razumejo in zares usvojijo snov. Večina od njih uporablja SZJ kot podporo v komunikaciji, ne pa kot jezik. Nekateri učitelji potrebujejo tolmača (posebej tisti, ki ne znajo ali samo delno obvladajo SZJ). Včasih celo gluhi učitelji potrebujejo tolmača za prevajanje v govorni jezik, saj so v razredu tudi druge osebe s posebnimi potrebami (avtisti, dijaki z

govorno-jezikovno motnjo ...). Če ob zaposlitvi učitelji ne znajo znakovnega jezika, imajo na ZGNL tečaje slovenskega znakovnega jezika, ki poteka v petih stopnjah. V začetni fazi so jim v podporo tolmači slovenskega znakovnega jezika, ki tolmačijo govorne vsebine učitelja oz. profesorja. Uporabo znakovnega jezika kot metodi totalne komunikacije opisujem v točki 2.4.1.1. (Totalna komunikacija).

Slovenski znakovni jezik je v osnovni šoli del specialno pedagoške dejavnosti pri predmetu komunikacija. V srednji šoli je slovenski znakovni jezik redni učni predmet, poteka eno šolsko uro na teden (Publikacija 2011/2012).

2.3.1.1.3 Srednješolsko izobraževanje v ZGNL

Učenci, ki so uspešno končali osnovno šolo in imajo odločbo o usmeritvi, se lahko glede na interese, sposobnosti in šolski uspeh odločijo za enega od programov srednješolskega izobraževanja v različnih stopnjah izobraževanja.

V Publikaciji 2011/2012 piše, da je šolanje zaradi posebnosti dela z gluhi in naglušnimi ter dijaki z govorno-jezikovnimi motnjami podaljšano:

- nižje poklicno izobraževanje (NPI) traja 3 leta,
- srednje poklicno izobraževanje (SPI) traja 4 leta,
- poklicno tehniško izobraževanje (PTI) kot nadaljevanje srednjega poklicnega izobraževanja traja 2 leti,
- srednje strokovno izobraževanje (SSI) traja 5 let.

Na spletni strani Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana (www.zgnl.si) na zavihku »Srednja šola, Predstavitev, Programi« je prikazano, katere programe ZGNL izvaja. To so:

- NPI: obdelovalec lesa, pomočnik v tehnoloških procesih, preoblikovalec tekstilij,
- SPI: grafični operater, mizar, izdelovalec oblačil, oblikovalec kovin - orodjar, računalnikar,
- PTI: lesarski tehnik, grafični tehnik, strojni tehnik, tehnik računalništva,
- SSI: medijski tehnik, grafični tehnik.

Res pa je, da se pojavi problem, ker je v ZGNL vključenih vedno manj gluhih in naglušnih.

Razlog za to je, da predšolski otroci že v zgodnjem otroštvu prejmejo polževe vsadke in se ob intenzivni individualni slušno-govorni obravnavi uspešno pripravljajo na vključevanje v običajne vrtce (dr. Globačnik, 2011).

2.3.1.1.4 Lesarstvo v ZGNL

V jubilejnem zborniku Zavoda za gluho mladino v Ljubljani 1900-1950 piše, da vladajoči krogi stare Jugoslavije niso poznali sistematične zaposlitve gluhih učencev. Vsa skrb za gluhe je slonela na ramah učiteljstva. V stari Jugoslaviji so se gluhi enostransko usposabljali za poklice. Največ je bilo čevljarjev, krojačev in mizarjev. Le redki gluhi, sinovi premožnejših staršev, so imeli možnost učiti se drugih poklicev. Učiteljstvo je storilo vse, da so se šolani gluhi gojenci vključevali v obrtne poklice. S tem so se usposobili za samostojno življenje, vendar pa so le težko dobili zaposlitev (Ogorelec, 1950).

Po drugi svetovni vojni je bila z odlokom takratnega ministrstva za industrijo in rudarstvo z dne 23. marca 1946 ustanovljena Šola za učence v gospodarstvu pri gluhonemnici v Ljubljani.

Stane Kavčič v svojem članku »Poklicna šola pri Zavodu« (1970) navaja, da se je pouk na šoli pričel 13. aprila 1946 in sicer najprej v obliki tečaja. Obiskovalo ga je 10 tečajnikov, ki so si s tem tečajem pridobili status kvalificiranega delavca za svoj poklic. Na tečaju je bil tudi en polkvalificirani mizar. Stane Kavčič navaja tudi, da je v 25-ih letih svojega obstoja (1946-1970) šola nudila teoretsko izobrazbo za pridobitev kvalifikacije v različnih poklicih, 19 učencev pa se je izučilo za pohištvene in stavbene mizarje (Kavčič, 1970).

V vajeniški šoli so učenci dobivali teoretično znanje, praktično pa so se usposabljali v delavnicah družbenega in privatnega sektorja (Kovač, 1975).

V literaturi »Usmerjeno izobraževanje in slušno prizadeta mladina«, ki jo je pripravil Bogo Jakopčič (1984) piše, da je na poklicni šoli v času njenega delovanja poklicno usposabljanje za različne poklicne uspešno opravilo 440 učencev. Učenci, ki so si pridobili kvalifikacijo, so bili v večini primerov uspešno vključeni v proizvodno delo. Najbolj tipični poklici, za katere so se usposobili slušno in govorno prizadeti učenci so: grafični delavci (104 oseb), kovinarji (59 oseb), oblačilna stroka (98 oseb), lesarji (26 oseb), elektro in ostali poklici.

Iz literature je razvidno, da se je lesarstvo kot srednješolski poklic na ZGNL začelo leta 1981/1982, ni pa zaslediti podrobnejših podatkov o lesarskih programih.

Iz matične knjige je razvidno, da je bil vpis v skrajšan program Obdelovalec lesa možen od leta 1981/1982 dalje, prav tako je zaslediti program Delovno usposabljanje. Od leta 1990/91 dalje pa je možen tudi program srednjega poklicnega izobraževanja Mizar. Programa Obdelovalec lesa in Mizar sta prilagojena tudi časovno in trajata eno leto dlje kot v rednih šolah.

Diferencialni program Lesarski tehnik je bil sprejet na strokovnem svetu leta 1995, prvi vpis pa je bil v šolskem letu 1996/97.

Iz grafa 1 lahko razberemo, kakšen je bil trend vpisa gluhih in naglušnih v srednješolski lesarski program na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana (podatki pridobljeni iz matične knjige).

Slika 1: Vpis dijakov in dijakinj v srednješolski program lesarstva na Zavodu za gluhe in naglušne

Sedanji prenovljeni lesarski poklici na ZGNL so:

- **Obdelovalec lesa** (glu, gjm), prilagojen program za gluhe in naglušne dijake in za dijake z govorno jezikovno motnjo je bil sprejet na Strokovnem svetu za srednje in strokovno izobraževanje (SSPSI), 12/ 2008, Ur.l.št. 30/09
(<http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2013/programi/NPI/nizje.htm>)
- **Mizar** (glu, gjm), prilagojen program za gluhe in naglušne dijake in za dijake z govorno jezikovno motnjo je bil sprejet na SSPSI, 07/2010, Ur.l.št. 110/10;
(<http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2013/programi/SPI>)
- **Lesarski tehnik** (glu, gjm), prilagojen program za gluhe in naglušne dijake in za dijake z govorno jezikovno motnjo je bil sprejet na SSPSI, 07/2010, Ur.l. 110/10.

Bernarda Kokalj je v članku »Novi programi na srednji šoli« omenila, da je povezovanje izobraževanja in dela ter skupna odgovornost pri izvedbi izobraževalnih programov eden od temeljnih ciljev prenovljenih programov. Praktično izobraževanje tako zajema praktični pouk v šoli in praktično usposabljanje z delom (PUD), ki ga dijaki opravljajo pri delodajalcih. Praktično usposabljanje z delom so razporedili skozi vsa 4 leta. V prvih treh letnikih imajo dijaki tega izobraževanja 3 tedne, v četrtem pa 15. Morebitno drugačno razporejanje števila ur oz. tednov se posebej opredeli v individualiziranem programu posameznega dijaka. Na šolskih delavnicah poteka praktično izobraževanje kot praktični pouk in obsega predvsem pridobivanje tistega temeljnega poklicnega znanja in spretnosti, ki olajšujejo vključitev dijaka neposredno v delovni proces, ter tistega znanja, ki ga v podjetju ali obratovalnici dijak ne more dobiti. Načrtovanje in izvajanje praktičnega usposabljanja z delom temelji na pridobivanju znanja, socializaciji in razvoju osebnih in poklicnih kompetenc, pomembnih za kakovost dela in uspešen razvoj poklicne kariere z neposrednim opravljanjem dela (Kokalj, 2007).

Na ZGNL imamo sedaj 3 različne stopnje izobraževanja za mizarja:

- **Nižji program izobraževanja – poklic: obdelovalec lesa (3. stopnja izobrazbe)**

Program traja 3 leta. Obravnavajo se temeljna znanja lesarstva, ročna obdelava lesa, strojna obdelava lesa, priprava in izdelava izdelka. Na koncu tretjega leta se opravlja zaključni izpit. Vsebine zaključnega izpita so enake kot na rednih poklicnih šolah, dijaki v ZGNL imajo pravico do zakonsko opredeljenih olajšav in prilagoditev.

- **Srednje poklicno izobraževanje – poklic: mizar (4. stopnja izobrazbe)**

Strokovni program traja 4 leta. Program obsega bivalno pohištvo, obdelavo lesa, obdelavo lesnih plošč, osnove lesarstva, snovanje izdelka, stavbno pohištvo. Na koncu četrtega leta se opravlja zaključni izpit. Vsebine zaključnega izpita so enake kot na rednih poklicnih šolah, dijaki v ZGNL imajo pravico do zakonsko opredeljenih olajšav in prilagoditev.

- **Poklicno tehniško izobraževanje – poklic: lesarski tehnik (5. stopnja izobrazbe)**

Po zaključnem izpitu na srednjem poklicnem izobraževanju se dijaki odločijo za nadaljevanje v obliki poklicno tehniškega izobraževanja, ki traja 2 leti. Izobraževanje obsega program za tvorivo, tehnologijo obdelave lesa, konstruiranje lesnih izdelkov, stroji za obdelavo, podjetje in pripravo dela, proizvodno tehniko, projektiranje, ekonomiko proizvodnje, opremljanje interjerjev, žagarstvo in sušenje. Ob zaključku poklicno tehniškega izobraževanja dijaki opravljajo poklicno maturo, kjer imajo gluhi in naglušni ter dijaki z govorno-jezikovnimi motnjami (v Zavodu in integraciji), z zakonom predpisane, prilagoditve in olajšave.

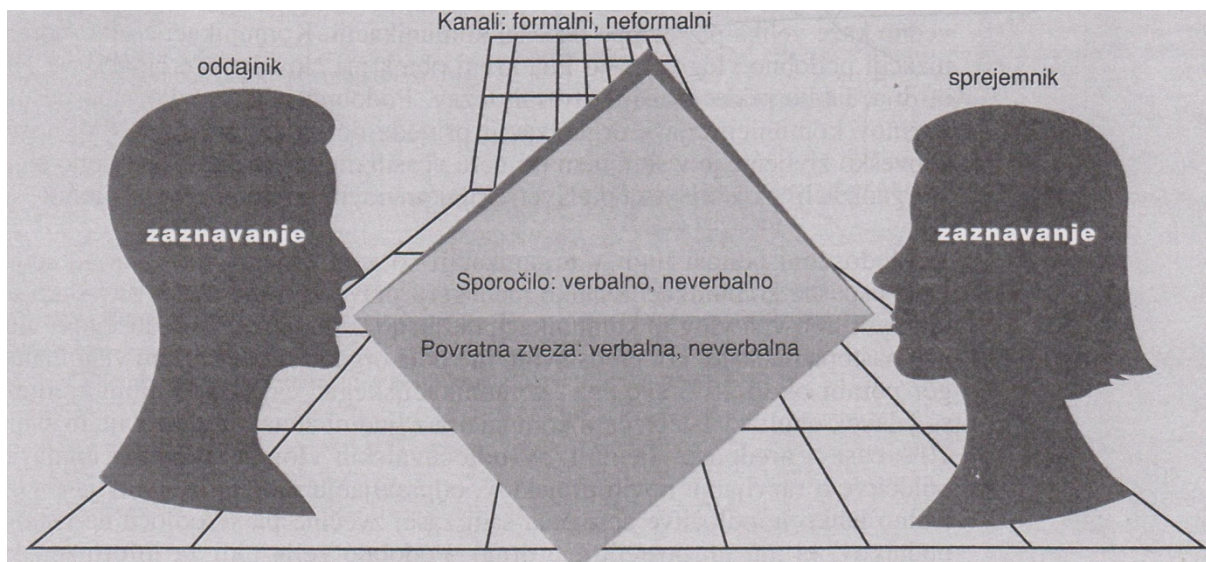
2.4 KOMUNIKACIJA IN KOMUNIKACIJSKI PROCES

Komunikacija je prenos informacij med oddajnikom in sprejemnikom s pomenskimi simboli. To je način izmenjavanja idej, stališč, vrednot, mnenj in dejstev. Za potek komunikacijskega procesa je bistveno, da obstajata pošiljatelj, ki sproži proces in prejemnik, ki zaključuje zvezo.

Pri tem delu je v komunikacijski proces vpletenih šest osnovnih elementov:

1. oddajnik (oseba, ki kodira sporočilo),
2. sprejemnik (oseba, ki dekodira sporočilo),
3. sporočilo,
4. kanal,
5. povratna zveza,
6. zaznavanje.

Ljudje z normalnim sluhom običajno komunicirajo z govorom in poslušanjem. Njihova pozornost je usmerjena k besedam in tonu, v katerem so bile besede izgovorjene. Za podkrepitev svojih besed pa mnogo ljudi uporablja tudi mimiko in geste. Tako so obraz, prsti in roke zelo uporabno sredstvo v komunikaciji z drugimi (Stane Možina, 1994).

Slika 2: Primer komuniciranja z govorom in poslušanjem (vir: Hellriegel D., Slocum J., W.: Management, New York, 1992; 507)

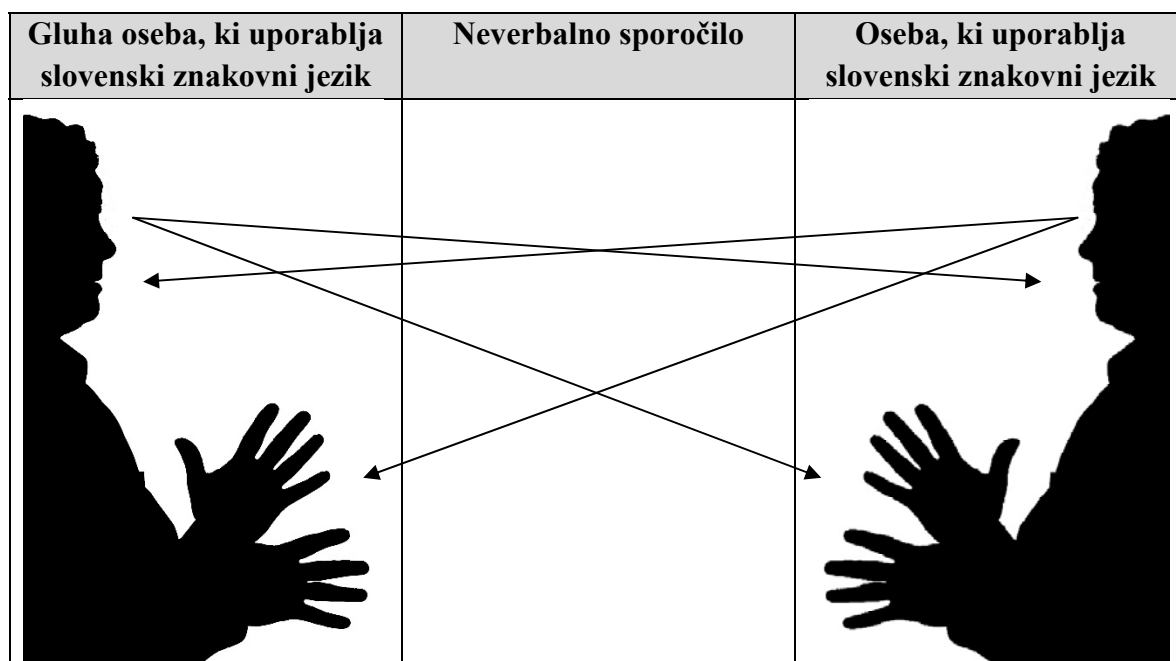
Gluhi in naglušni lahko s pomočjo slušnega aparata nekaj slišijo, vendar jim to ne zveni enako kot sliščim. Zaradi tega je pomembno, da je govorno sporočilo čim bolj vidno. Običajno je pri tem uspešna kombinacija različnih metod.

Vedeti moramo, da gluhi in naglušni uporabljajo več poti v komunikaciji z drugimi, in sicer:

- odgledovanje,
- prstno abecedo,
- kretnje,
- mimiko,
- poslušanje,
- govor,
- risanje,
- pisanje,
- kombinacije nekaterih od teh ali vseh poti.

Prikažemo lahko dva primera:

- **prvi primer:** sliki, ki prikazujeta način sporočanja gluhih oseb, ki uporabljata slovenski znakovni jezik

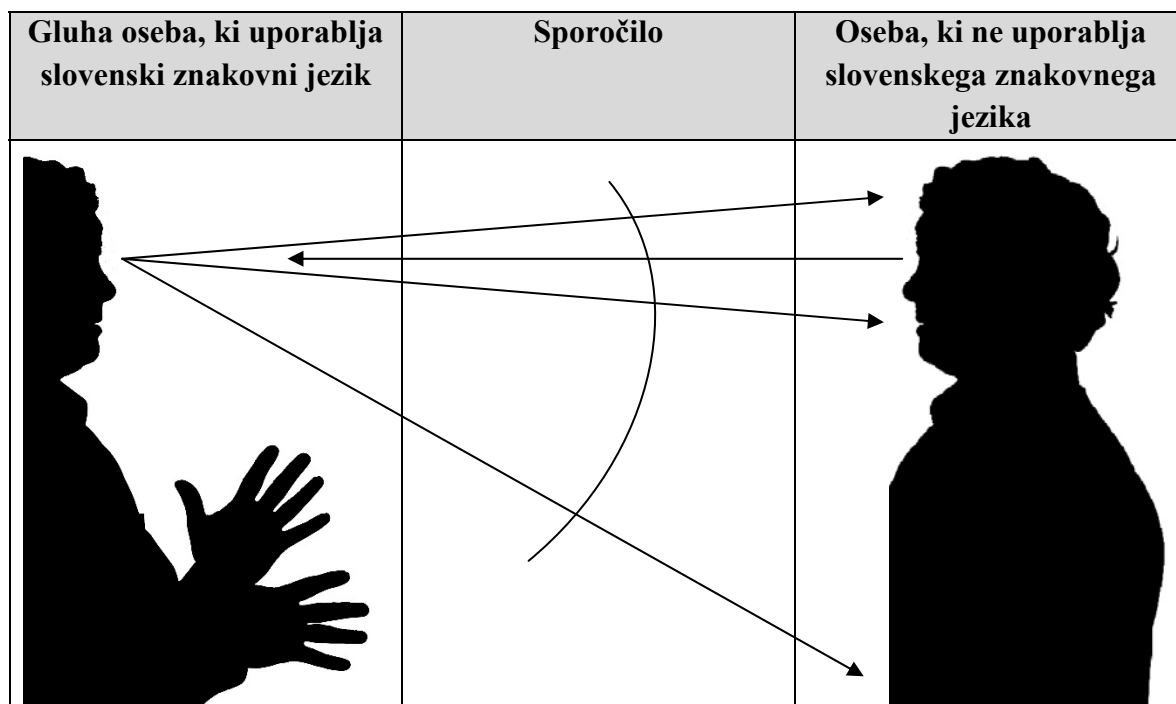

Slika 3: Primer sporočanja gluhih oseb, ki uporabljata slovenski znakovni jezik

Na podlagi slike lahko vidimo, da so njune oči osredotočene na ustnice in na roki, preko katerih komuniciramo v znakovnem jeziku. Seveda pa sta pozorna tudi na obrazno mimiko in gibanje telesa.

- **drugi primer:** sliki prikazujeta:

- način sporočanja gluhe osebe, ki uporablja slovenski znakovni jezik, osebi, ki ne uporablja znakovnega jezika ter
- način sporočanja osebe, ki ne uporablja slovenskega znakovnega jezika, osebi, ki uporablja znakovni jezik.

Slika 4: Primer sporočanja gluhe osebe, ki uporablja znakovni jezik in osebe, ki ne uporablja slovenski znakovni jezik

Vidimo, da gluha oseba, ki uporablja znakovni jezik, uporablja več koncentracije, da bi razumela osebo, ki ne uporablja znakovni jezik. Ta primer se tudi povezuje s povedanim od Ljubice Podboršek (1990), ki je omenila, da je temeljna ovira slušno prizadetega v komunikaciji z okoljem. V času, ko je človeku na voljo toliko komunikacijskih povezav, da je hitrost in količina posredovanih informacij vsak dan večja, je velik problem za gluhe in naglušne, kako se sploh vključiti v ta sistem izmenjave informacij in znanja.

Oseba, ki ne uporablja znakovnega jezika, pa je samo osredotočena na oči gluhe osebe in skuša slišati sporočilo gluhe osebe, čeprav je sporočilnost od gluhe osebe pogosto težko razumljiva. V tem primeru je potrebno uporabiti druge komunikacijske poti, kot so pisanje, mimika oz. tiste poti, ki najbolj ustrezajo obema.

2.4.1 Metoda komunikacije z gluhihimi in naglušnimi

Ljubica Podboršek je napisala, da je iz zgodovinskih virov znano, da so že zelo zgodaj razmišljali, kako pomagati gluhemu ali naglušnemu otroku, da bo razumel druge oz. da bodo drugi razumeli njega. Vse dosedanje metode šolanja gluhih so temeljile na prevladujočih filozofskih, pedagoških in psiholoških teorijah in so bile pri tem odraz svojega časa.

Ljubica Podboršek omenja metode, ki so se uporabljale pri usposabljanju gluhih in naglušnih:

1. oralna metoda (govor, ogledovanje, branje in pisanje),
2. avditivna metoda (metoda poslušanja),
3. simultana metoda (kombinirana metoda: oralna metoda z znaki in prstno abecedo),
4. verbotonalna metoda (rehabilitacija sluha in govora),
5. totalna metoda (komunikacija).

Vse doslej znane uporabljane metode so se v zadnjem času zlele v eno, v totalno komunikacijo (Podboršek, 1990).

2.4.1.1 Totalna komunikacija

V svetu obstaja več različnih definicij totalne komunikacije, v osnovi pa imajo vse isto misel: uporabiti vse možne pristope pri usposabljanju gluhih otrok.

Ljubica Podboršek še omenja še, da so definicije različne:

- 1976, New York: »Totalna komunikacija je filozofija, ki zajema vse oblike in modele komuniciranja (vizualno, avditivno, manualno in oralno). S tem želijo zagotoviti uspešno sporazumevanje med gluhihimi in slišječimi sogovorniki.«
- 1984, Britanija: »Totalna komunikacija je široko pojmovanje govorne komunikacije, ko uporabljamo oralne, auralne, pisne in manualne komponente.«
- 1985, UNESCO: »Totalna komunikacija je metoda pouka gluhih, ki vključuje primerne slušne ročne in ustne načine sporazumevanja. Vključuje tudi mimiko, geste, branje, pisanje in vse druge načine, ki zagotavljajo večjo jasnost in olajšujejo sporazumevanje.«

Totalna komunikacija je torej filozofija, ki popolnoma enakopravno vključuje vse modele komunikacije: slušno, glasovno-jezikovno in manualno-kinetično, in sicer z namenom, da se zagotovi učinkovita komunikacija gluhih med seboj in z ljudmi z normalnim sluhom. Izobraževanje je direktno odvisno od poznavanja jezika, ki pa ga gluhi težko osvojijo (Podboršek, 1990).

Totalna metoda predstavlja kombinacijo govora, poslušanja, kretenj in prstne abecede. Za posredovanje informacij skuša izkoristiti vse možne senzorne kanale (mag. Redžepovič in Juhart, 2001).

2.4.2 Načini komuniciranja z gluhihimi in naglušnimi

V knjigi Tišina&njena šepetanja (2013), ki jo je izdalo Mestno društvo gluhih Ljubljana, sta predstavljena načina komuniciranja z gluhihimi in naglušnimi.

Kako se pogovarjamo z gluho osebo?

- počasi in razločno, pomembna je mimika obraza;
- hitrost govora naj bo normalna, poudarek je na počasnejšem in razumljivem oblikovanju glasov, vendar ne preveč poudarjeno;
- gluhemu sogovorniku vedno glejte v obraz;
- bodite obrnjeni proti svetlobi, svetloba ne sme padati na obraz gluhega sogovornika;
- v pogovoru ne smete biti preveč oddaljeni, komunikacija najbolje poteka v običajni govorni bližini;
- v primeru ne razumevanja sporočilo še enkrat ponovite ali zapišite na papir;
- če vas gluha oseba kljub temu ne razume, ponovite v preprosti slovenščini ali pokličite tolmača;
- spoštujte identiteto gluhega;
- za komunikacijo si vzemite več časa in bodite potrpežljivi ter prijazni;
- ne odločajte v imenu gluhe osebe, naj se sama odloči, kaj ji je pomembno.

Kako se pogovarjamo z naglušno osebo?

- govorite jasno, razločno in ne prehitro ali prepočasi;
- naglušna oseba zna poslušati, težave ima pri sprejemanju posameznih glasov, ki so manj zvoneči;
- bodite obrnjeni proti svetlobi, mnoge naglušne osebe opazujejo tudi mimiko obraza in berejo z ustnic.

2.4.3 Komunikacijske ovire

Ovira povzroča, da se kakšno delo težje ali počasneje opravlja. Poznamo moralne, objektivne in subjektivne ovire. Da se ovire premosti, je potrebno vložiti veliko razumevanja, časa, pametnih premislekov, diplomatskih odnosov ... Ko pričamo o komunikaciji, je že na prvi pogled jasno, da razumljivo komunikacijo ovirajo vplivi, kot

so: različna mnenja posameznikov, nerazumevanje, konflikti, napačen prenos informacij itd.

2.4.3.1 Komunikacijske ovire pri gluhih in naglušnih

Komunikacijske ovire pri gluhih in naglušnih so nesposobnost razumevanja vsebine, napačno podajanje in razumevanje informacij, itd. Obstajata dve različni komunikaciji:

- razumevanje vsebin samo preko znakovnega jezika;
- razumevanje vsebin samo preko oralne metode ali pisnega jezika.

Znakovni jezik ima v določenih primerih za več različnih pomenov le eno kretnjo. Zato včasih pride do napačnega razumevanja vsebin pri tistih, ki se sporazumevajo le preko znakovnega jezika. Ko se to (napačno) sporočilo prenese drugim, se širijo napačne informacije, zato pride do zmede. Pojavi se ovira.

V ZGNL imamo tolmača za slovenski znakovni jezik, ki tolmači določene šolske predmete, ki jih profesor tega predmeta ne obvlada predstaviti v znakovnem jeziku.

2.4.3.1.1 Komunikacijske ovire pri zaposlovanju in delu gluhih in naglušnih

Obstajajo tudi ovire pri zaposlovanju. O tem pišemo v točki 2.5.3.

2.4.3.1.2 Odpravljanje komunikacijske ovire

Načini, da bi se ovire pri komunikaciji odpravile, so različni in odvisni od posameznika kakor tudi od njegovih sogovornikov, ki so bodisi tudi gluhi in naglušni ali slišči. Pri izobraževanju in raznih pomembnih dogodkih je prisoten tolmač za znakovni jezik. V Zakonu o uporabi slovenskega znakovnega jezika (Uradni list RS, št. 96/02) piše, da imajo gluhi in naglušni pravico do uporabe slovenskega znakovnega jezika, in sicer pri enakopravnem vključevanju gluhih oseb v življenjsko in delovno okolje ter vse oblike družbenega življenja, ob enakih pravicah in pogojih ter z enakimi možnostmi, kot jih imajo osebe brez okvare sluha.

Tolmač za znakovni jezik je oseba, ki gluhim osebam tolmači slovenski govorni jezik v znakovni jezik in sliščim osebam tolmači znakovni jezik v slovenski govorni jezik. V 13. členu prvega odstavka istoimenskega zakona piše, da lahko pravico do tolmača za znakovni jezik iz drugega odstavka 10. člena tega istoimenskega zakona gluha oseba uveljavlja po lastni presoji v obsegu 30 ur letno. Gluha oseba, ki ima status dijaka ali študenta, pa zaradi dodatnih potreb, povezanih z izobraževanjem, tudi več, vendar skupaj največ 100 ur letno.

2.5 ZAPOSLOVANJE

Zaposlovanje je proces, s katerim organizacija zadovoljuje svoje potrebe po človeških zmožnostih. Obstajata dva pomena zaposlovanja (v širšem in ožjem smislu). Zaposlovanje v širšem smislu je proces, ki zajema celo verigo aktivnosti, od planiranja do ravnanja z že zaposlenimi delavci. Zaposlovanje v ožjem smislu pa zajema samo en del procesa zaposlovanja v širšem smislu (Možina, 1994).

2.5.1 Vpliv zakonodaje na zaposlovanje

Pri zaposlovanju organizacije niso povsem svobodne. Vse države na svetu poskušajo uravnati proces zaposlovanja s posebnimi predpisi. Pri nas je to določeno z Zakonom o delovnih razmerjih in s kolektivnimi pogodbami. Pojavljajo pa se še druga interna pravila, ki jih morajo organizacije upoštevati, ko zaposlujejo ljudi. Z zakonodajo na področju zaposlovanja poskušajo vse države uveljaviti svoj odnos do tega vprašanja. Tako smo pri nas nekdaj imeli zelo strogo zakonodajo, ki je organizacijo kaznovala za vsako najmanjšo napako v procesu zaposlovanja. Zakonodaja o zaposlovanju je tako predvsem ščitila delavce in s tem popolnoma ohromila delovanje trga delovne sile kot dejavnika, ki naj bi silil ljudi k neprestanemu izpopolnjevanju in napredovanju. Zelo stroga pa je bila zakonodaja na področju odpuščanja delavcev. Če organizacije niso imele resničnih razlogov za ta poseg, ga legalno niso mogle izvesti. V tistem času je tudi veljalo načelo »vsakemu zaposlitev, vendar delo po njegovih zmožnostih« (Možina, 1994).

Zakonodaja s področja zaposlovanja in odpuščanja delavcev se neprestano spreminja, ker se prilagaja trendom po svetu, zahtevam tržišča in ne nazadnje dnevni politiki države. Zato lahko ugotovimo le, da so zaposlovanje, odpuščanje, varstvo posebnih skupin ljudi in ravnanje s temi in podobnimi pojavi vedno določeni s časovno aktualno delovno-pravno zakonodajo posamezne države in da jo morajo upoštevati tako delodajalci kot delojemalci, kadar sklepajo delovna razmerja ali delovne pogodbe (Možina, 1994).

2.5.2 Zaposlovanje gluhih in naglušnih

Gluhi in naglušni so tudi spretni in inteligentni ljudje. Bolj se opirajo na vizualna dela.

2.5.3 Ovire pri zaposlovanju gluhih in naglušnih

Gluhi in naglušni imajo pri zaposlovanju malo prednosti in več slabosti. Prednosti so, da če delodajalci zaposlujejo gluho osebo, ki ima status invalida (s priznано 70% telesno okvaro), imajo možnost uveljavitve ugodnosti v obliki znižanja davčne osnove podjetja, imajo pa tudi možnosti pri subvencioniranju. Slabosti pa so, da je večina gluhih in naglušnih nezadovoljnih s svojim delovnim mestom, saj se počutijo izkoriščane. Vse se nalaga nanje, več dela morajo opraviti v primerjavi z drugimi ...

Slovenski jezik je za gluhe tuji jezik, ker temelji na avditivni (slušni) zaznavi, ki je pogoj za uspešno izobraževanje. Če gluha oseba nima nobenega prvotnega ponotranjenega jezika kot je SZJ, ki temelji na vizualni zaznavi in niti ne slovenskega jezika v pisni obliki, ne more usvojiti slovenskega jezika tako dobro, zaradi česar si posledično pridobi manj znanja kot slišišči vrstniki.

Odrasle gluhe osebe pogosto spremlja nižja raven znanja kot pri njihovih vrstnikih, ki so končali šolanje enake stopnje. Poleg tega se pridobljeno znanje pozablja in ga je potrebno z razvojem tehnologije obnavljati in nadgrajevati. V procesu izobraževanja si posamezniki pogosto niso zagotovili znanja za delo ob strojih visoke tehnologije. Nova strokovna znanja so gluhim težje dostopna, marsikatero informacijo dobijo z zamudo ali le po naključju, samoiniciativnost je nižja in ob spoznanju, da si mnogo ljudi kar mimogrede pridobi določene informacije in znanja, gre marsikatera informacija »mimo« gluhih (Juhart, 2005).

Matjaž Juhart (2005) je še napisal, da so zaposleni gluhi zaradi komunikacijskih ovir mnogokrat v položaju, kjer z novimi spoznanji in znanjem časovno zaostajajo. Samoizobraževanje zahteva zaradi komunikacijskih in drugih ovir prevelike napore. Rezultat tega so slabša delovna mesta, v delovnem okolju redkeje napredujejo in redko menjavajo delovna mesta ali delovne naloge. Zaradi tega ne prevzemajo vodstvenih položajev. Ob pomanjkanju določenih informacij in ne dohitevanju razvoja hitro spreminjajoče se tehnologije niso dovolj konkurenčni drugim iskalcem zaposlitve.

2.5.3.1 Reševanje zaposljivosti gluhih in naglušnih

Kakšne so potrebe pri zaposlovanju gluhih in naglušnih, je razvidno v knjižici »Standardi usposabljanj in znanj za prilagoditve delovnih mest« (2010), ki jih je pripravila delovna skupina Razvojnega centra za zaposlitveno rehabilitacijo. Osnovne potrebe gluhe in naglušne populacije pri zaposlovanju:

- zagotoviti občutek enakovredne obravnave in sprejetosti v delovno okolje,
- možnost komuniciranja z drugimi gluhi in naglušnimi,

- možnost sodelovanja pri vseh pomembnih dogodkih, ki sodijo v delokrog,
- dostop do informacij v vizualni obliki,
- podporne storitve (svetovanje, pomoč pri delu itd.),
- podporne naprave in primerna tehnologija za bolj učinkovito komuniciranje,
- optimalna osvetlitev zaradi odgledovanja z ustnic,
- pri sodelavcih razvit občutek za delo z gluhihimi in naglušnimi.

Na podlagi Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI – UPB1) - (Ur. List RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo) se urejajo pravica do zaposlitvene rehabilitacije in nekatera vprašanja zaposlovanja invalidov ter določajo druge oblike, ukrepi in spodbude za njihovo poslovanje ter način njihovega financiranja. Ta zakon določa tudi vrste nadzora ter organe in institucije, pristojne za izvajanje tega zakona. Namen zakona je povečati zaposljivost invalidov in vzpostaviti pogoje za njihovo enakovredno udeležbo na trgu z odstranjevanjem ovir in ustvarjanjem enakih možnosti.

Projektne in zaposlitvene iniciative za gluhe in naglušne ureja Racio Razvoj d.o.o. iz Celja. Urejajo zaposlitvene rehabilitacije za napotene gluhe in naglušne iz Zavoda za zaposlovanje. Gluhim in naglušnim iskalcem prve zaposlitve nudijo priložnost za aktivnejše vključevanje v družbo in trajnejšo zaposlitev. Žal je resnica takšna, da je veliko takšnih, ki brez ustreznih delovnih izkušenj ne dobijo pravih priložnosti za kvalitetno zaposlitev na želenem poklicnem področju.

Pri podjetju Racio Razvoj d.o.o. smo z anketo dobili dodatne informacije. V imenu Racia je odgovarjala Simona Korez.

1. Na kratko predstavite vaše podjetje Racio

Podjetje RACIO d.o.o. je na področju zaposlitvene rehabilitacije prepoznavno že od leta 1998 dalje. Pomembnejše reference, strokovno znanje in izkušnje ter prepoznavnost v lokalnem in širšem okolju izhajajo iz poteka razvoja delovanja na področju rehabilitacije invalidov.

Leta 1998 smo pričeli izvajati eksperimentalne projekte, podprte s strani ZRSZ. Gluhim in naglušnim osebam, katerim so bili programi nedostopni, smo prvi v Sloveniji pričeli prilagajati 2 programa pospeševanja zaposlovanja: »Če hočem, sem lahko aktiven« (program informiranja in motiviranja za gluhe in naglušne) in »Kako naj zastavim svojo življenjsko in poklicno pot v prihodnje« (program odkrivanja poklicnega cilja za gluho in naglušno mladino). Eksperimentalno pa smo za invalidne osebe različnih vrst prizadetosti začeli izvajati program psihosocialne rehabilitacije »Veščine sporazumevanja kot izziv vsakdanjega življenja«.

S strani ZRSZ smo bili leta 1999 izbrani tudi za izvajanje programov usposabljanja in izobraževanja zaposlenih v invalidskih podjetjih. Ponudili smo jim programe s področja razvoja človeških virov, usposabljanja za delo z invalidnimi osebami, urjenja medosebnih veščin, komuniciranja itd.

V letu 2001, po izboru na razpisu ZRSZ, smo ponudili še več programov s področja usposabljanja in izobraževanja zaposlenih v invalidskih podjetjih in programov rehabilitacijskega ocenjevanja sposobnosti za delo in predpoklicne (re)habilitacije. Programa, prilagojena za gluhe in naglušne, smo nadgradili v celovit pristop/model vključevanja v življenje in delo, ohranili in v naprej razvijali pa smo tudi programe psihosocialne rehabilitacije. Delovali smo na celotnem področju Slovenije.

V drugi polovici leta 2002, po uspešnem izboru, smo razširili uporabo celovitega modela/pristopa dela z gluho in naglušno populacijo (v preteklem obdobju) tudi na druge invalidne osebe. V modelu »Kako preseči svoj marginalni položaj« smo združili preteklo in aktualno znanje ter izkušnje. V njem smo povezali vse dotlej uspešno uporabljene pristope in programe in jih nadgradili v višjo kvaliteto. Delovali smo na področju celotne Slovenije. Od pridobitve koncesije za izvajanje storitev zaposlitvene rehabilitacije (l. 2006) izvajamo storitve v skladu s sprejetimi standardi.

Od leta 2006 do 2009 in od leta 2010 do 2013 ima podjetje koncesijo za izvajanje zaposlitvene rehabilitacije in zaposlovanja invalidov, podeljeno s strani MDDSZEM.

Izvajamo tudi različne nacionalne in mednarodne projekte na področju vključevanja gluhih in naglušnih v življenje in delo. Projekte, njihov namen in rezultate predstavljamo v lokalnem okolju in tako promoviramo različne novosti in sodobne pristope pri zaposlovanju invalidov oziroma gluhih in naglušnih.

Organiziramo tudi predavanja s področja aktualnih tem življenja in dela gluhih in naglušnih oseb.

Za vse zainteresirane smo vedno dostopni za sodelovanje. Pri promociji našega dela pa uporabljamo tudi številne medije, ki jih uporabljajo gluhi: TV oddaja Prisluhnilimo tišini, bilten Iz sveta tišine, regijska glasila društev gluhih in naglušnih, v katerih objavljamo članke itd.

2. Kako komunicirate z gluhiimi/naglušnimi kandidati?

Z gluhiimi in naglušnimi komuniciramo s pomočjo tolmača slovenskega znakovnega jezika. Če pa oseba ne obvlada slovenskega znakovnega jezika (kar je v navadi predvsem pri osebah, ki so se izobraževale integrirano – v redni šoli oz. pri naglušnih osebah, ki se z gluhoto ne identificirajo) pa z govorom, odčitavanjem z ustnic, pisanjem itd.

3. V povezavi s prvim vprašanjem me zanima še, kdaj oz. v kakšnih okoliščinah se ponavadi gluhi oz. naglušni vključujejo v zaposlitveno rehabilitacijo.

Gluhi in naglušni se lahko vključujejo takoj po končani šoli, ali pa po izgubi službe. Vključene imamo tako mlade, kot tiste, ki so tik pred upokojitvijo.

4. Katere storitve (glede na standarde storitev) izvajate za to populacijo?

Za populacijo gluhih in naglušnih izvajamo vse s standardi storitev ZR sprejete storitve.

5. Koliko gluhih in naglušnih ste od ustanovitve vašega zavoda že vključili v zaposlitveno rehabilitacijo in kakšni so rezultati?

V zadnjem koncesijskem obdobju od leta 2009 do konca meseca oktobra 2013 je bilo vključenih 254 gluhih in naglušnih oseb. Čisto natančnih podatkov za koncesijsko obdobje še nimamo, saj se obdobje še zaključuje.

Kot primer izpostavljam, da se je v letu 2011 v storitve vključevalo 158 oseb, zaposlilo se je 56 oseb. V letu 2012 se je v storitve vključevalo 146 oseb, zaposlilo se je 68 oseb. V teh letih je samo 7 oseb zaključilo rehabilitacijo brez zaposlitve, od tega je bila ena upokojitev, ena smrt, 5 oseb pa je ocenjeni.

6. Na kakšnih delovnih mestih se gluhi in naglušni po zaključku zaposlitvene rehabilitacije najpogosteje zaposlujejo?

Gluhi in naglušni se navadno zaposlujejo na različnih delovnih mestih, skladno z izobrazbo in sposobnostmi oz. zaposlitvenimi interesi. Podjetje Racio sicer sodeluje z več kot 150 potencialnimi delodajalci in mesečno vzdržujemo poslovne kontakte in širimo mrežo. Glede na izkušnje lahko povemo, da se jih navadno največ zaposli na področju grafične, lesarske, kovinske in manj tudi tekstilne stroke. Zaposlene gluhe in naglušne pa lahko najdete praktično na vseh področjih dela.

7. Kako uspešna je prva zaposlitev gluhih in naglušnih pri delodajalcih? Koliko je zaposlenih gluhih in naglušnih sedaj? In koliko pred 20 leti? Zakaj tolikšne razlike?

Odkvisno od številnih dejavnikov. Če gre za uspešno podjetje, ki raste oz. ima perspektiven posel, potem je lahko zaposlitev trajna. Odkvisno je tudi od drugih dejavnikov (preselitev v drugo okolje, iskanje boljše plačanega dela, dela na drugem področju itd). Podatkov o tem, koliko gluhih in naglušnih je zaposlenih, nimamo. Ta podatek in tudi podatek za 20 let nazaj vam bodo lahko dali na ZRSZ, če ga seveda imajo oz. če je bil res sistematično zbiran. Zadnje vprašanje mi pa ni jasno, ker ne vem, ali imate vi kakšne podatke s katerimi razpolagate, da govorite o razliki. Najbolj na splošno bi lahko rekla, da gre verjetno za ciklična gibanja na trgu dela in siceršnje stanje v slovenskem gospodarstvu. Menim, da drugih špekulacij tu ni. Če pa imate podatek, da se jih sedaj zaposli več, pa bi lahko rekli, da sistem kvotnega zaposlovanja ustrezno deluje in da tudi vključitev v storitve zaposlitvene rehabilitacije pozitivno vpliva na zaposlovanje gluhih in naglušnih.

8. Ali imate podatke, koliko gluhih in naglušnih se je zaposlilo na lesarskem področju? Razlike v številu zaposlenih pred 20 leti in sedaj? Zakaj tolikšne razlike?

O tem nimamo podatkov. Podatke bi lahko imeli na ZRSZ. Težko boste tudi dobili podatek, ker se zaposlujejo tudi mimo zaposlitvene rehabilitacije in včasih sploh ne kot invalidi. Nekateri naglušni pa se sploh ne identificirajo pri zaposlovanju, tako da je ta podatek v veliko primerih zanemarjen.

9. Ali pri opravljanju zaposlitvene rehabilitacije oz. opravljanju zdravniškega pregleda naletite na »težavo« gluhe ali naglušne osebe, ki se želi udeleževati na lesarskem področju? (npr. sedaj gluhi tega ne smejo več opravljati zaradi hrupa). Če je to res, kaj menite kateri so še vzroki?

Odgovor na to vprašanje je odvisen od obravnave vsakega posameznika. To pomeni, da na podlagi celostne ocene vsakega posameznika, kamor spada tudi ocena stopnje zdravljenja in stabilnosti stanja, klinični status, mnenje o preostali delazmožnosti pri našem specialistu medicine dela, prometa in športa natančno ocenimo, ali lahko kandidat dela v hrupu ali ne. Če gre namreč za popolnoma gluho osebo, je to seveda možno. Če pa je oseba naglušna, zdravnik oceni, kje je oseba lahko zaposlena.

10. Kakšna je prihodnost pri zaposlovanju gluhe oz. naglušne osebe na lesarskem področju?

Upam, da pozitivna. Glede na to, da je lesarsko področje že vsaj desetletje sistematično zanemarjeno zaradi drugih razlogov (ni prave strategije razvoja, zanemarjanje naravnih bogastev), upamo, da se bodo stvari kmalu spremenile.

11. Vaše mnenje na splošno o sami izobrazbi gluhih/naglušnih; komunikacijskih težavah in rešitvah v času zaposlitve ...

Gluhi in naglušni učenci, dijaki in študenti imajo velike težave pri vključevanju v izobraževalni sistem predvsem zato, ker niso bili pravilno opismenjeni v času izobraževanja. Zato imajo v splošnem težave pri pisanju in razumevanju pisane besede. Težje se pisno izražajo. Zaradi tega tudi težje študirajo, kljub temu, da imajo na voljo tolmača slovenskega znakovnega jezika, pisna gradiva, ustrezne tehnične pripomočke. Veliko se jih ravno iz zgoraj naštetih razlogov ne odloči za študij, saj menijo, da ne bodo zmogli premagati teh ovir. Mnogo pa jih poskusi, pa pri tem niso uspešni.

Največ težav je običajno zaradi komunikacijske oviranosti in nerazumevanja zapletenih socialnih odnosov. Sicer pa so gluhi poznani kot zelo dobri delavci in jih delodajalci zelo radi zaposlujejo. Govorim predvsem o tistih delodajalcih, ki z njimi že imajo pretekle izkušnje.

V obravnavo dobivamo gluhe in naglušne, ki imajo poleg okvare sluha še druge težave. Težave so lahko posledica bolezni ali poškodb.

So pa tudi svetle izjeme, na katere smo vsi zelo ponosni. Več bi vam o tem verjetno lahko povedali tolmači in zaskrbljeni starši, ki spremljajo gluhe pri študiju.

3 REZULTATI

3.1 ANKETA

Anketa je del našega diplomskega dela. Naloga »Izobraževanje gluhih in naglušnih ter njihova zaposlitev in komunikacija v lesnih podjetjih« ima tudi svoj cilj. Kot učitelj lesarskega področja na ZGNL želim s pomočjo ankete za gluhe in naglušne dijake, ki so se izobraževali na srednji lesarski šoli ZGNL, ugotoviti:

- kako je potekalo izobraževanje v srednji šoli na ZGNL,
- kakšna je bila zaposlitev po srednji šoli (ali so se zaposlili v lesnem podjetju),
- kakšna je bila komunikacija v lesnem podjetju.

3.1.1 Anketni vprašalnik

Anketni vprašalnik je sestavljen iz štirih sklopov vprašanj, ki se nanašajo na:

- splošne informacije,
- izobraževanje oz. šolanje v srednji šoli,
- zaposlovanje v lesnem podjetju v Sloveniji,
- komunikacijski način v šoli na Zavodu za gluhe in naglušne v Ljubljani in v lesnem podjetju v Sloveniji.

Rezultati ankete (razloženi pod točko 4.2.) pa so razdeljeni na dva dela:

- a) »Vajeniško« izobraževanje v obdobju 1909–1980/1981,
- b) Srednješolsko usmerjeno izobraževanje od leta 1981/1982 do 2009/2010.

Na podlagi matične knjige ZGNL, v kateri so podatki o gluhih in naglušnih dijakih, ki so se izobraževali na srednji lesarski šoli na ZGNL, smo lahko pridobili ljudi za anketiranje. Anketirali smo tudi ljudi, ki so se šolali pred šolskim letom 1980/1981, v okviru vajeniškega izobraževanja.

Na podlagi matične knjige smo ugotovili, da se je od šolskega leta 1981/1982 do sedaj (2013/2014) na lesarski program vpisalo 148 dijakov. V šolskem letu 2013/2014 se je šolalo 13 dijakov, ki jih v anketo nismo vključili. Preostane nam torej 135 dijakov, od tega pa je:

- 116 dijakov zaključilo izobraževanje (obdelovalec lesa, mizar, lesarski tehnik),
- 12 dijakov se je vpisalo, a kasneje izpisalo ali prešlo na drugi program,
- 7 dijakov končalo usposabljanje.

Anketni vprašalnik smo razposlali po elektronski pošti vsem 13-im društvom gluhih in naglušnih Slovenije, saj imajo oni podatke, kateri od njihovih članov so se izobraževali za lesarja v ZGNL ali kdo je zaposlen v lesnem podjetju. Na podlagi evidenčnih podatkov prek matične knjige smo anketni vprašalnik tudi sami poslali po elektronski pošti tistim, ki jih poznamo. Najbolj uspešno je bilo anketiranje, ki smo ga izvedli osebno, ne prek elektronske pošte.

Po prejemu vseh anketnih vprašalnikov smo začeli rezultate analitično obdelovati in jih tabelarično predstavljati ter interpretirati (pod točko 4.2.).

3.1.1.1 Uspešnost in neuspešnost anketiranja

Anketne vprašalnike smo razposlali v 13 različnih društev gluhih in naglušnih Slovenije. Iz dveh društev smo dobili 4 izpolnjene anketne vprašalnike (2 iz vsakega). Žal smo samo iz enega društva prejeli 2 pravilno rešena anketna vprašalnika, ostala 2 pa smo morali zavrniti.

Anketni vprašalnik smo poslali tudi po elektronski pošti 28 lesarjem iz ZGNL, ki jih osebno poznamo. Prejeli smo samo 1 izpolnjen vprašalnik. Tako slab odziv prek elektronske pošte si razlagamo s tem, da gluhi večinoma slabo razumejo pisno slovenščino in da gre za dokaj občutljivo temo.

Z osebnim srečanjem z anketiranci na raznih prireditvah za gluhe ter preko prijateljev smo prejeli 38 pravilno izpolnjenih anketnih vprašalnikov. Nekaj dodatnih anket, ki so jih prijatelji razdelili naprej svojim znancem, je bilo v večini nepravilno izpolnjenih, zato smo jih tudi morali zavrniti.

(Opomba: Tukaj smo pridobili dva anketiranca, ki sta se izobraževala v času vajeniške šole in ju nismo upoštevali v anketi, ampak smo ju predstavili posebej)

Obstajajo nekateri, ki imajo poleg gluhotе ali naglušnosti še dodatne težave, kot npr. avtizem ali pa možgansko poškodbo glave, in je komunikacija z njimi otežena tudi v slovenskem znakovnem jeziku. Tem štirim osebam ankete nismo razdelili.

3.1.2 Trditve

Skladno z anketo smo napisali cilje, kaj želimo ugotoviti. Želeli smo dobiti odgovore na vprašanja:

1. Kakšna je bila komunikacija v času šolanja med gluhi in naglušnimi dijaki?
2. Ali bi bilo potrebno izboljšati način poučevanja v ZGNL?

3. Ali gluhi in naglušni dijaki potrebujejo dodatna znanja?
4. Kakšne težave imajo gluhi in naglušni v podjetju?
5. Kako poteka komunikacija med gluhimi in naglušnimi ter slišječimi v lesnem podjetju?
6. Ali gluhi in naglušni v podjetju napredujejo sorazmerno s slišječimi?
7. Ali gluhi in naglušni dobijo ustrezne informacije?
8. Ali gluhi in naglušni uspešno spremljajo novosti?
9. Ali imajo gluhi dostop do stroja CNC v lesnem podjetju?
10. Ali imajo gluhi in naglušni konflikte s sodelavci in vodstvom podjetja?

To so delovne hipoteze na strani 10.

3.2 REZULTATI ANKETE IN NJIHOVA INTERPRETACIJA

Rezultati ankete so razdeljeni na dva dela:

- »Vajeniško« izobraževanje v obdobju 1900–1980/1981
- Srednješolsko izobraževanje od leta 1981/1982 do 2009/2010

3.2.1 »Vajeniško« izobraževanje v obdobju 1900–1980/1981

Med anketiranci so bili tudi tisti, ki so se izobraževali v obdobju 1900–1980/1981. Kot smo opisali v teoretičnem delu (2.3.1.1.1.), je bila v tem času »vajeniška« šola za gluhe in naglušne, kar pomeni, da niso imeli točno določenega srednješolskega izobraževanja, ampak so imeli splošne predmete in ob zaključku šolanja so morali opraviti polletno poklicno usposabljanje za pridobitev kvalifikacije, ki so si ga dijakinje in dijaki sami izbrali. Lahko so izbirali med grafičnim delom, kovinarjem, tekstilno stroko, lesarstvom, električarjem in ipd. Posebnost je bila, da so dijake usmerjali v praktična dela tja, kjer so bili najbližje doma, dijakinje pa so imele svobodno izbiro in so lahko opravljale prakso, kjer so bile možnosti.

Imamo dva anketiranca, ki ju bom posebej predstavil v tem delu.

Prvi primer ankete: gluh vajenec

Prvi anketiranec je bil v času šolanja zaradi neprimerne obnašanja izključen iz šole. Kljub izključitvi je bil zelo samostojen in zelo motiviran, saj je vztrajal, da želi delati v lesnem podjetju. Pri izbiri podjetja mu je pomagala socialna služba in tako je dobil delo v lesarskem podjetju, kjer je ostal vse do upokojitve.

Na podlagi njegove ankete lahko vidimo, da je bilo v času njegovega šolanja prepovedano kretati med poukom. Dijaki so kljub temu sami med sabo komunicirali v kretnjah na skrivaj, med odmori in izven šole. Učitelji so poučevali po oralni metodi. Postavili smo mu vprašanje, kako se je bilo učiti lesarskega področja. Odgovoril je, da srednje.

Ko so ga izključili in je s pomočjo socialne službe pridobil delo v lesnem podjetju, je način komuniciranja in odnosa ocenil tako, da je komuniciranje z nadrejenimi in sodelavci potekalo po verbalni metodi. S šefom je imel odličen odnos, s sodelavci pa se ni ujel ravno najbolje. Nima težav z govorom in izražanjem svojega stališča, šef mu je zaupal vse delo. Do konflikta je prišlo le zaradi zahteve po višji plači. Na sestankih ni želel biti prisoten. Svojo odsotnost zaradi bolezni je šel sam sporočiti osebno v podjetje. Med delom je bil rad samostojen, tu pa tam so mu kdaj pomagali sodelavci, a na splošno si je želel samostojnega dela. Zgodilo se mu je, da so mu drugi ukradli ideje za delo in to izkoristili

sebi v prid, za kar je vedel tudi šef. Kljub temu mu je šef zaupal in verjel v njegovo iznajdljivost, kakor tudi v njegovo kvalitetno delo.

Drugi primer ankete: naglušen vajenec

Drugi anketiranec je naglušna oseba. Poučevanje v času njegovega izobraževanja je potekalo po verbalni metodi. Bilo mu je težko se izobraževati na področju lesarstva. Omenil je, da če bi v njegovih časih potekalo izobraževanje v slovenskem znakovnem jeziku, bi bilo zanj lažje in hitreje bi usvojil učno snov. Ko je zaključil z vajeniško šolo, je s pomočjo sestre napisal prošnjo za delo v lesnem podjetju. Dobil je potrdilo, da se bo lahko zaposlil v določenem lesnem podjetju. Moral je iti tudi na zdravniški pregled, kjer so ga opozorili, da mu lahko delo na lesnem področju poškoduje preostanek sluha. Do upokojitve je trikrat zamenjal lesno podjetje zaradi selitve. Odnosi s sodelavci in nadrejenimi so bili na začetku zelo težki, niso znali vzpostaviti pravega načina komuniciranja, a sčasoma so našli skupni jezik. Šef je zaupal v njegove sposobnosti pri delu. Ko so se odvijali sestanki ali kakšni pomembni pogovori, so mu sodelavci vedno pomagali in mu radi prisluhnili ter mu povedali, kakšne sklepe so sprejeli. Želi si, da bi delodajalci znali komunicirati v slovenskem znakovnem jeziku, saj bi tako dobili občutek, kako je biti v njegovi koži in bi se tudi pogovarjali na bolj človeški način. Delovna dnevna obveznost je trajala 8 ur, niso pa imeli nagrad in stimulacij. Svojo odsotnost zaradi bolezni je šel sam osebno sporočiti v podjetje.

Kot vidimo iz navedenih dveh primerov, je izobraževanje v tem obdobju potekalo po oralni metodi. Zaradi takšne metode je bilo tudi izobraževanje oteženo. Oba anketiranca sta si želela, da bi bil odnos s sodelavci in nadrejenimi boljši, kar je terjalo daljši čas, da so začeli razumeti potrebe gluhega oz. naglušnega in posledično s tem našli pravi način komuniciranja. Zanimivo pa je to, da v starih časih ni bilo tako strogo glede vključitve v lesno podjetje kot sedaj. Razumeti je treba tudi, da v starih časih ni bilo mobitela in elektronske pošte in so svojo odsotnost zaradi bolezni sporočali kar osebno.

3.2.2 Srednješolsko usmerjeno izobraževanje od leta 1981/1982 do 2009/2010

Moj cilj diplomskega dela je bil osredotočiti se na dijake lesarskega področja od leta 1981/1982. To pa zato, ker se je v šolskem letu 1980/1981 v Zavodu za gluhe in naglušne (v tistem času se je ustanova imenovala Center za usposabljanje slušno in govorno prizadetih) začelo izvajanje celoletnih programov usmerjenega izobraževanja za absolvente osmih razredov osnovnih šol. V šolskem letu 1982/1983 je bil prehod na usmerjeno izobraževanje za celotno poklicno šolo.

Iz matične knjige je razvidno, da je bil od leta 1981/1982 vpis možen v skrajšan program Obdelovalec lesa, od leta 1990/1991 v program srednjega poklicnega izobraževanja Mizar, od leta 1995/1996 pa obstaja tudi diferencialni program Lesarski tehnik po modelu 3+2 (več o tem je opisano pod točko 2.3.1.1.4.). Programa Obdelovalec lesa in Mizar sta prilagojena tudi časovno in trajata 1 leto dalj kot v rednih šolah.

Za dober analitičen pregled vseh vprašalnikov smo naredili 3 posamezne skupine. To so:

Skupine	Opis	Kratice
1. skupina:	Anketiranci so hodili v srednjo lesarsko šolo in so sedaj še zaposleni v lesnem podjetju.	SLŠ + LP
2. skupina	Anketiranci so hodili v srednjo lesarsko šolo in niso bili niti enkrat zaposleni v lesnem podjetju.	SLŠ
3. skupina	Anketiranci, ki niso hodili v lesarsko šolo, so pa zaposleni v lesnem podjetju.	LP

Opomba: Kratice se uporabljajo v tabelah.

3.2.2.1 Splošno

Preglednica 1: Spol anketirancev

Spol	Σ	SLŠ + LP		SLŠ		LP	
		G	N	G	N	G	N
Moški	36	21	7	3	2	2	1
Ženski	2	1	0	0	0	0	1
Σ	38	22	7	3	2	2	2
Σ	38	29		5		4	
%	100	76,3		13,2		10,5	

Legenda:

G...gluh/a

N...naglušen/na

Σ...skupaj

Od 38 anketiranih oseb je 27 gluhih in 11 naglušnih. Na podlagi anketnega vprašalnika pri 4. vprašanju, ko smo jih vprašali, kaj so (gluhi, naglušni, uporabniki polževega vsadka ali slišči z govornimi motnjami in drugimi težavami), lahko ugotovimo, da med njimi ni uporabnikov polževega vsadka oz. sliščih z govorno-jezikovno motnjo in drugimi težavami. Na podlagi poznanstev smo ugotovili, da so nekateri gluhi označili sebe kot gluho osebo, čeprav imajo polžev vsadek. Na anketo je odgovarjalo največ tistih, ki so po končani srednji lesarski šoli nadaljevali delo v lesnem podjetju. Povprečna starost anketirancev je 32 let.

Preglednica 2: Leto vpisa v SLŠ

Obdobje leto vpisa	Σ	SLŠ + LP		SLŠ		LP	
		G	N	G	N	G	N
1981 – 2002	32	17	6	3	2	2	2
2002 – 2010	6	5	1	0	0	0	0
Σ	38	22	7	3	2	2	2
Σ	38	29		5		4	
%	100	76,3		13,2		10,5	

Zaradi boljše preglednosti in pomembnih prelomnic v času šolanja sem leto vpisa razdelil v dve obdobji:

- 1981–2002: Od 1981/82 dalje je usmerjeno izobraževanje lesarjev
- 2002–2010: Od 2002/03 dalje je uradno priznan slovenski znakovni jezik kot materni jezik gluhih.

Iz preglednice 2, ki prikazuje leto vpisa v srednjo šolo, lahko razberemo, da se je od 38 anketirancev kar 32 gluhih in naglušnih anketirancev šolalo v času od 1981 do 2002, od tega 28 iz lesarskega področja (24 % anketirancev od vseh 118 vpisanih na lesarsko področje v tem časovnem obdobju), le 6 gluhih in naglušnih pa od 2002 do 2010. Glede na graf vpisa to pomeni 32 % anketirancev (6 od 19 gluhih in naglušnih vpisanih oseb v obdobju od 2002 do 2010).

Preglednica 3: Status anketirancev

Status	Σ	SLŠ + LP		SLŠ		LP	
		G	N	G	N	G	N
Študent	0	0	0	0	0	0	0
Brezposeln/a	6	3	2	1	0	0	0
Zaposlen/a	32	19	5	2	2	2	2
Upokojen/a	Odgovarjala sta 2 upokojena, ki sem ju predstavil pod točko 4.2.1.						
Σ	38	22	7	3	2	2	2
Σ	38	29		5		4	
%	100	76,3		13,2		10,5	

Iz preglednice 3 lahko vidimo, da je med anketiranci največ tistih, ki so hodili v srednjo lesarsko šolo in so kasneje dobili službo na lesarskem področju (21 gluhih in 8 naglušnih, skupaj 29 anketirancev). Žal pa lahko tudi razberemo tudi, da pet anketirancev, ki so hodili v srednjo lesarsko šolo, ni bilo niti enkrat zaposlenih v lesnem podjetju (3 gluhe osebe in 2 naglušni osebi). 4 anketiranci (2 gluhi osebi in 2 naglušni osebi) so zaradi tega poiskali službo drugje, medtem ko je en gluh brezposeln. Med anketiranci pa so bili tudi štirje (2 gluha in 2 naglušna), ki niso hodili v lesarsko šolo, so pa zaposleni v lesnem podjetju (samo lesarsko podjetje).

3.2.2.2 Šolanje v srednji šoli (SŠ)

Preglednica 4: Srednješolski program anketirancev

Šolanje v SŠ	Σ	SLŠ + LP		SLŠ		LP	
		G	N	G	N	G	N
ZGNL – NPI	5	4	0	0	1	0	0
ZGNL – SPI	18	11	5	2	0	0	0
ZGNL – PTI	9	5	2	1	1	0	0
Integracija	0	0	0	0	0	0	0
ZGNL – VŠ	2	2	0	0	0	0	0
Drugje	4	0	0	0	0	2	2
Σ	38	22	7	3	2	2	2
Σ	38	29		5		4	
%	100	76,3		13,2		10,5	

Legenda:

NPI ... nižji program lesarstva

SPI ... srednješolski program: lesarstvo

PTI ... diferencialni program: lesarstvo

VŠ ... večerna šola

Šolanje v srednji lesarski šoli na ZGNL je bilo na izbiro v več različnih programih.

Anketiranci, ki so po končani srednji šoli dobili delo v lesnem podjetju:

- 5 anketirancev po končani srednji šoli programa NPI;
- 18 anketirancev po končani srednji šoli programa SPI;
- 9 anketirancev po končani srednji šoli programa PTI;
- 2 anketiranca po končani srednji šoli in nadaljnji večerni šoli.

Pod »Drugje« pa so odgovorili 4 anketiranci, ki niso hodili v srednjo lesarsko šolo, a so delali v lesnem podjetju.

Preglednica 5: Komunikacija v času šolanja

Komunikacija	Σ	SLŠ + LP		SLŠ	
		G	N	G	N
SZJ	12	9	3	0	0
OVM	1	1	0	0	0
Oboje	21	12	4	3	2
Σ	34	22	7	3	2
Σ	34	29		5	
%	100	85,3		14,7	

Legenda:

SZJ ... Slovenski znakovni jezik

OVM ... Oralno-verbalna metoda

Iz preglednice 5 razberemo, da je potekala komunikacija največ prek totalne komunikacije (istočasno slovenski znakovni jezik in oralno-verbalna metoda) ali prek slovenskega znakovnega jezika ne glede na naglušnost ali gluhoto. To lahko razložimo s tem, da so bili gluhi in naglušni skupaj v razredu in je zaradi tega lažje potekala komunikacija, kar je razumljivo, saj je slovenski znakovni jezik njihov prvi/materni jezik. Le ena gluha oseba se je v času šolanja z drugimi pogovarjala preko oralno-verbalne metode (verjetno zaradi tega, ker se ni želel pogovarjati v slovenskem znakovnem jeziku ali pa ni obvladala slovenskega znakovnega jezika).

Preglednica 6: Zadovoljstvo s poučevanjem v srednji šoli za lesarstvo

Zadovoljstvo s poučevanjem	Σ	SLŠ + LP		SLŠ	
		G	N	G	N
Da	15	10	4	1	0
Ne	5	3	1	1	0
Srednje	14	9	2	1	2
Σ	34	22	7	3	2
Σ	34	29		5	
%	100	85,3		14,7	

S poučevanjem v srednji šoli za lesarstvo je bilo:

- **zadovoljnih 15 anketirancev:**
  - SLŠ + LP: 10 gluhih in 4 naglušni,
  - SLŠ: 1 gluha oseba,
- **nezadovoljnih 5 anketirancev:**
  - SLŠ + LP: 3 gluhi in 1 naglušna oseba,
  - SLŠ: 1 gluha oseba,
- **srednje zadovoljnih 14 anketirancev:**
  - SLŠ + LP: 9 gluhih in 2 naglušni,
  - SLŠ: 1 gluha oseba in 2 naglušni osebi.

Ta rezultat je presenetljiv glede na to, da so bile uporabljene strokovne besede, ki so za gluhe še težje razumljive. Po drugi strani pa nam pove, da so lesarski učitelji vložili veliko truda v razlaganje težje razumljivih besed (prikaz slik, demonstracija, prevod v znakovni jezik iz strokovnih knjig ...).

Preglednica 7: Komunikacija anketiranec - učitelj

Komunikacija anketiranec - učitelj	Σ	SLŠ + LP		SLŠ	
		G	N	G	N
SZJ	7	5	1	0	1*
OVM	4	3	1	0	0
Pisno	1	1	0	0	0
Vsega po malem	22	13	5	3	1
Σ	34	22	7	3	2
Σ	34	29		5	
%	100	85,3		14,7	

*Opomba: Nižji program – obdelovalec lesa.

Legenda:

SZJ ... Slovenski znakovni jezik

OVM ... Oralno-verbalna metoda

Komunikacija med anketiranci in učitelji je največkrat potekala prek različnih komunikacijskih pristopov (DC = different communication, vsega po malem) ne glede na naglušnost ali gluhoto-22 anketirancev, 7 anketirancev se je sporazumevalo z učitelji s pomočjo slovenskega znakovnega jezika, 4 anketiranci pa prek oralno-verbalne metode. En

gluh pa se je sporazumeval pisno zaradi tega, ker je bil pred tem v integraciji. Lahko tudi vidimo, da učitelji lesarstva prilagodijo način poučevanja dijakovim sposobnostim komunikacije in razumevanja. Z zvezdico (*) označena naglušna oseba, ki se je šolala v programu šolanja z nižjim programom, je imela posebne prilagoditve, kajti z učitelji je zaradi izredno slabega odčitavanja z ustnic lahko dobro komunicirala le z znakovnim jezikom, prav tako je bila sposobna dojeti učna gradiva s pomočjo slik in osnovnih pojmov.

Ugotovili smo tudi, da je pri teh 6 anketirancih, ki so bili vpisani po letu 2002 (po veljavi slovenskega znakovnega jezika), kljub veljavi slovenskega znakovnega jezika komunikacija večinoma potekala prek različnih komunikacijskih pristopov (4 gluhih in en naglušen), le ena gluha oseba pa se je sporazumevala z učitelji v znakovnem jeziku.

Preglednica 8: Zadovoljstvo z uporabo lesarske delavnice

Zadovoljstvo z uporabo lesarske delavnice	Σ	SLŠ + LP		SLŠ	
		G	N	G	N
*Da	6	4	1	0	1
**Ne	26	16	6	3	1
Brez odgovora	2	2	0	0	0
Σ	34	22	7	3	2
Σ	34	29		5	
%	100	85,3		14,7	

Legenda:

*DA, delavnica je imela na razpolago veliko orodij in materiala.

**NE, delavnica ima določene pomanjkljivosti, manjkali so CNC stroji ter najnovejši stroji itd.

Iz preglednice 8 lahko ugotovimo, da je bilo le 6 anketirancev, 4 gluhi in 1 naglušen iz skupine SLŠ+LP ter 1 naglušen iz skupine LP zadovoljnih z lesarsko delavnico oz. z njenimi prostori v ZGNL, medtem ko je velika večina anketirancev nezadovoljnih (skupaj 26, od tega 16 gluhih in 6 naglušnih iz skupine SLŠ+LP in 3 gluhi in 1 naglušen iz skupine SLŠ).

Na dodatno vprašanje za tiste anketirance, ki niso bili zadovoljni s lesarsko delavnico v ZGNL in so kljub temu delali oz. delajo v lesnem podjetju, ki je imelo druge in novejšje stroje, so kot razlog za nezadovoljstvo navedli, da je delavnica v času šolanja imela določene pomanjkljivosti. Bila je skromna delavnica, s premajhnimi prostori. Manjkali so

najnovejši stroji, kot so CNC, robna lepilka ... Zaradi premajhnega prostora so poleg novejših strojev pogrešali večji brusilni stroj (kalibrika), novejšo mozničarko. Ko so morali les prežagati, so se srečali z oviro, saj je bil les velik.

Ko so se zaposlili v lesnem podjetju, so imeli CNC in najnovejše stroje ter so se morali vse naučiti na novo s pomočjo sodelavcev. Ob nejasnostih so jim sodelavci pomagali in svetovali.

Osebno lahko pripišem, da zahtev po novejših strojih ni bilo možno uresničiti, ker ni bilo finančnih sredstev za nakup.

Preglednica 9: Pomanjkljivosti v času šolanja

Pogrešali v času šolanja	Σ	SLŠ + LP		SLŠ	
		G	N	G	N
Motivacija od staršev, prijateljev, učiteljev...	8	5	2	1	0
Da bi učitelji znali kretati v SZJ	7	6	1	0	0
Nadgrajevanje lastnih sposobnosti preko novih strojev	6	2	2	1	1
Več prakse v drugih in različnih lesarskih podjetjih	6	4	1	0	1
Drugo	1	1	0	0	0
Brez odgovora	2	2	0	0	0
Več obkroženih odgovorov	4	2	1	1	0
Σ	34	22	7	3	2
Σ	34	29		5	
%	100	85,3		14,7	

Legenda:

SZJ ... Slovenski znakovni jezik

V preglednici 9 lahko vidimo, da je največ, tj. 8 anketirancev, želelo pridobiti motivacijo za učenje od drugih oseb (5 gluhih in 2 naglušna iz skupine SLŠ+LP ter 1 gluha oseba iz skupine SLŠ). 7 anketirancev (6 gluhih in 1 naglušen iz skupine SLŠ+LP) pa si je zaželelo, da bi učitelji znali SZJ. Nadgrajevanje lastnih sposobnosti z delom na novih strojih je pogrešalo 6 anketirancev (2 gluha in 2 naglušna iz skupine SLŠ+LP ter 1 gluha in 1 naglušen iz skupine SLŠ). Da si želijo več prakse v različnih lesarskih podjetjih, pa so izrazili 4 gluhi in 1 naglušen iz skupine SLŠ+LP ter en naglušen iz skupine SLŠ. En gluha iz skupine SLŠ+LP pa je izbral drugo, pri čemer ni navedel vzroka. Dva anketiranca nista ničesar obkrožila.

4 anketiranci, od tega 2 gluha in en naglušen iz skupine SLŠ+LP ter 1 gluhih iz skupine SLŠ, je obkrožilo več odgovorov, kar nam pove, da se z različnimi sodelavci sporazumevajo na različne načine:

- 1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP je obkrožila: da bi učitelji znali kretati v SZJ; nadgrajevanje lastnih sposobnosti preko novih strojev; Več prakse v drugih in različnih lesarskih podjetjih; drugo.
- 1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP je obkrožila: da bi učitelji znali kretati v SZJ; Nadgrajevanje lastnih sposobnosti preko novih strojev; več prakse v drugih in različnih lesarskih podjetjih.
- 1 naglušna oseba iz skupine SLŠ+LP in 1 gluha oseba iz skupine SLŠ sta obkrožili: nadgrajevanje lastnih sposobnosti preko novih strojev; več prakse v drugih in različnih lesarskih podjetjih.

Preglednica 10: Težavnost učenja lesarstva

Težavnost učenja	Σ	SLŠ + LP		SLŠ	
		G	N	G	N
Težko	2	1	0	0	1
Srednje	25	17	4	3	1
Lahko	7	4	3	0	0
Σ	34	22	7	3	2
Σ	34	29		5	
%	100	85,3		14,7	

Legenda:

NPI ... nižji program lesarstva

SPI ... srednješolski program: lesarstvo

PTI ... diferencialni program: lesarstvo

Iz preglednice 10 lahko vidimo, da so učitelji uporabili različne prilagoditve za poučevanje lesarskih strokovnih predmetov. Veliki večini anketirancev, skupaj 25 iz obeh skupin (SLŠ+LP: 17 gluhih in 4 naglušni, SLŠ: 3 gluhi in 1 naglušen), je bilo srednje težko se učiti lesarstva. Učenje lesarstva pa se je zdelo težko enemu gluhemu iz skupine SLŠ+LP in enemu naglušnemu iz skupine SLŠ. Nobenih težav z učenjem pa niso imeli 4 gluhi in 3 naglušni anketiranci iz skupine SLŠ+LP.

Dodatno lahko razložimo povezave s prejšnjimi tabelami, in sicer:

- **Težko učenje:** odgovorili sta 2 anketirani osebi, gluha (SPI, leto vpisa 1995/96, ni zadovoljna s poučevanjem) in naglušna oseba (NPI, leto vpisa 1999/2000, srednje zadovoljna s poučevanjem).
- **Lahko učenje:** odgovorilo je 7 anketirancev, ki so se izobraževali v času 1981/1982 do 2001/2002. 1 gluha oseba iz NPI je navedla, da je bilo poučevanje srednje zadovoljivo, 2 gluhi osebi, ki sta šli na diferencialni program (PTI), sta navedli, da je bilo poučevanje srednje zadovoljivo in nezadovoljivo, 3 naglušne osebe in 1 gluha oseba (SPI program) so navedle, da je bilo poučevanje srednje zadovoljivo oz. zadovoljivo.

Vidimo, da je vse odvisno od dijaka, kako ocenjuje komunikacijo z učiteljem in razumevanje strokovnega področja lesarstva ter sposobnost dela pri praktičnem pouku. Vpliva pa tudi pomanjkljiva komunikacija v znakovnem jeziku, saj v času do leta 2002 slovenski znakovni jezik ni bil priznan kot materni jezik gluhih. Pri tistih, ki so imeli lahko učenje in nezadovoljivo oz. srednje zadovoljiv način poučevanja, pa gre za to, da so verjetno želeli vedeti več o področju lesarstva in se spoprijeti z novimi izzivi, kot je želja po novejših strojih, večjem prostoru v lesni delavnici ipd.

Preglednica 11: Učiteljevo znanje SZJ

Učiteljevo znanje SZJ	Σ	SLŠ + LP		SLŠ	
		G	N	G	N
Da	25	18	5	1	1
Ne	9	4	2	2	1
Σ	34	22	7	3	2
Σ	34	29		5	
%	100	85,3		14,7	

Na vprašanje, če bi se bilo lažje učiti, če bi učitelji znali kretati v slovenskem znakovnem jeziku, je pritrdilno odgovorilo 25 anketirancev, od tega 18 gluhih in 5 naglušnih iz skupine SLŠ+LP ter 1 gluhi in 1 naglušen iz skupine SLŠ. 9 anketirancev, od tega 4 gluhe osebe in 2 naglušna iz skupine SLŠ+LP ter 2 gluha in 1 naglušen iz skupine SLŠ, pa meni, da se ne bi lažje učili, če bi učitelj uporabljal SZJ.

Anketiranci, ki so na to vprašanje odgovorili trdilno, so v nadaljevanju navedli enega ali več od naslednjih razlogov:

- ker so besede na začetku težke in strokovne, zaradi SZJ pa postanejo bolj razumljive in lažje,
- ker zaradi SZJ dobim več znanja, več razumevanja in lažje spremljam pouk;
- ker nimam časa za pisanje,
- ker bi bila lažja komunikacija med anketirancem in učiteljem,
- ker bi bolje razumel strokovno snov,
- ker bi lažje dojel strokovne besede in si lažje zapomnil snov,
- ker mi je bilo dolgčas, ker so učitelj rekli, da naj prepíšemo s table,
- ker bi bolje razumel lesarski poklic,
- da bi čim več znali uporabljati znakovni jezik,
- zaradi lažjega sporazumevanja z učitelji, ker v primeru, če bi učitelji samo govorili učencem, ga ne bi razumeli,
- ker lahko pride do napake pri strojih in posledično do jeze pri učitelju,
- ker bi hitreje razumeli stvari.

Kot razlog za nikalni odgovor so anketiranci napisali:

- ne znam kretati, uporabljam samo oralno komunikacijo,
- vseeno mi je, isto bi bilo,
- nisem potreboval slovenskega znakovnega jezika.

Preglednica 12: Želja po dodatnem izobraževanju za delo s stroji

Dodatno izobraževanje za delo s stroji	Σ	SLŠ + LP		SLŠ	
		G	N	G	N
Da	28	17	7	3	1
Ne	6	5	0	0	1
Σ	34	22	7	3	2
Σ	34	29		5	
%	100	85,3		14,7	

Legenda:

NPI ... nižji program lesarstva

SPI ... srednješolski program: lesarstvo

PTI ... diferencialni program: lesarstvo

Iz razpredelnice lahko razberemo, da si je velika večina anketirancev želela dodatno izobraževati za delo s stroji, kot je npr. CNC stroj. Teh je skupaj 28, 17 gluhih in 7

naglušnih iz skupine SLŠ+LP ter 3 gluhi in 1 naglušen iz skupine SLŠ. 6 anketirancev pa ni imelo potrebe po dodatnem izobraževanju (SLŠ+LP: 5 gluhih, SLŠ: 1 naglušen).

Zakaj 6 anketirancev (5 gluhih anketirancev (1 v programu NPI, 1 v programu SPI in 3 v programu PTI) in 1 naglušen anketiranec (program PTI)) ni želelo dodatnega izobraževanja za delo s stroji, je lahko več možnosti. Preseneča nas le dejstvo, da se 4 anketiranci iz programa PTI, kjer je več učne snovi za lesarsko področje, niso želeli dodatno izobraževati. Lahko je problem v težjih strokovnih besedah s področja lesarstva in nerazumevanjem vsebin v teoretičnem delu programa lesarstva, v pomanjkljivosti strojev v lesni delavnici v ZGNL, ki dovede do izgube želje po delu s stroji ali v pomanjkljivi komunikaciji prek znakovnega jezika, saj v času do leta 2002 slovenski znakovni jezik ni bil priznan kot materni jezik gluhih.

3.2.2.3 Zaposlitev v lesnem podjetju v Sloveniji

Preglednica 13: Delo v lesnem podjetju

Delo v lesnem podjetju	Σ	SLŠ + LP		SLŠ		LP	
		G	N	G	N	G	N
Da	33	22	7	0	0	2	2
Ne	5	0	0	3	2	0	0
Σ	38	22	7	3	2	2	2
Σ	38	29		5		4	
%	100	76,3		13,2		10,5	

Iz preglednice 13 lahko razberemo, da je večina anketirancev (33 od skupaj 38) v času šolanja opravljala prakso ali počitniško delo v lesnem podjetju, kasneje pa so se kot odrasli zaposlili v tem podjetju. Od tega je bilo 22 gluhih in 7 naglušnih anketirancev iz skupine SLŠ+LP ter 3 gluhi in 2 naglušna anketiranca iz skupine LP. 2 gluha in 2 naglušna anketiranca iz skupine SLŠ nista bila še nikoli zaposlena v lesarskem podjetju.

V nadaljevanju ankete bomo analizirali samo skupini SLŠ+LP in LP, saj iz SLŠ ni nobenih zaposlenih v lesnem podjetju.

Preglednica 14: Iskanje zaposlitve

Iskanje zaposlitve	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
Preko zavoda za zaposlovanje	6	5	1	0	0
Preko zvez - prijateljev	7	4	1	1	1
S pomočjo staršev	5	5	0	0	0
Sam sem jo poiskal	10	5	4	1	0
Drugo	3	2	0	0	1
Več obkroženih odgovorov	2	1	1	0	0
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

Iz preglednice 14 lahko razberemo in pri tem ugotovimo, da je največ, in sicer 10, takšnih anketirancev, ki so sami poiskali zaposlitev, od tega 5 gluhih in 4 naglušnih iz skupine SLŠ+LP ter en gluhih iz skupine LP. Skupaj 7 anketirancev, 4 gluhih in 1 naglušen iz skupine SLŠ+LP ter en gluhih in en naglušen iz skupine LP, pa je pridobilo službo prek zvez oz. s pomočjo prijateljev. 6 anketirancev, od tega 5 gluhih in 1 naglušen anketiranec iz skupine SLŠ+LP, je dobilo službo prek Zavoda za zaposlovanje. 5 gluhih anketirancev iz SLŠ+LP pa je dobilo službo s pomočjo staršev. 3 anketiranci, 2 gluha iz skupine SLŠ+LP in en naglušen iz LP pa so obkrožili drugo, pri čemer so še dopisali, da so dobili delo prek:

- Racia,
- Centra za socialno delo,
- Društva gluhih in naglušnih Severne Primorske,
- obvezne prakse v lesnem podjetju.

Dva anketiranca sta obkrožila dva odgovora, in sicer gluhi anketiranec je dobil zaposlitev prek poznanstev – prijateljev in staršev, naglušni anketiranec pa je zaposlitev dobil prek Zavoda za zaposlovanje in s pomočjo zvez.

Preglednica 15: Pisanje prošnje za službo

Prošnja za službo	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
Sam	8	4	2	1	1
S pomočjo staršev	6	5	1	0	0
S pomočjo prijateljev	5	2	2	1	0
Ni mi bilo potrebno napisati	7	4	2	0	1
Drugo	3	3	0	0	0
Več obkroženih odgovorov	4	4	0	0	0
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

Iz preglednice 15 lahko ugotovimo, da je:

- 8 anketirancev samih napisalo prošnjo, od tega 4 gluhe osebe in 2 naglušni iz skupine SLŠ+LP ter 1 gluha in 1 naglušna oseba iz skupine LP;
- 5 gluhih in 1 naglušen anketiranec iz skupine SLŠ+LP so prosili starše za pomoč pri pisanju prošnje;
- 4 gluhi anketiranci iz skupine SLŠ+LP ter 1 gluhih iz skupine LP so si službo poiskali s pomočjo prijateljev, ki so vedeli za pristoje delovno mesto v določenem lesarskem podjetju;
- 7 anketirancev, od tega 4 gluhi in 2 naglušna iz skupine SLŠ+LP ter 1 naglušen iz skupine LP so osebno odšli v podjetje in opravili razgovor, zato jim ni bilo potrebno napisati prošnje;
- 3 gluhi anketiranci iz skupine SLŠ+LP pa so obkrožili drugo, ob tem pa so še napisali:
  - osebni pogovor
  - prek zavoda za zaposlovanje
  - pomoč društva

4 anketiranci, od tega 4 gluhe osebe iz skupine SLŠ+LP, so obkrožili več odgovorov, in sicer:

- 2 gluha anketiranca sta obkrožila: prek zavoda za zaposlovanje; prek zvez prijateljev;
- 1 gluhi anketiranec: prek zvez-prijateljev; s pomočjo staršev;
- 1 gluhi anketiranec: sam sem jo poiskal; drugo: osebni pogovor z direktorjem

Preglednica 16: Opozorilo zdravnika o hrupu

Opozorilo zdravnika	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
Da	11	4	5	0	2
Ne	22	18	2	2	0
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

22 anketirancev (18 gluhih in 2 naglušna iz skupine SLŠ+LP in 2 gluha iz skupine LP) na obveznem zdravniškem pregledu ni dobilo opozorila, medtem ko je 11 anketirancev (4 gluhi in 5 naglušnih iz skupine SLŠ+LP in dva naglušna iz skupine LP) dobilo opozorilo ali priporočilo od zdravnika, da naj se izogibajo hrupu.

7 naglušnih iz obeh skupin (5 iz SLŠ+LP in 2 iz LP) je bilo opozorjenih zaradi njihovih preostankov slušne zmogljivosti, ki se ob delu lahko zmanjšajo in kasneje oglušijo. Zdravnik je dolžan izvajati preventivne ukrepe, potrebne za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev, kar so dolžni tudi delodajalci. Za 4 gluhe osebe iz SLŠ+LP pa je opozorjeno zaradi njihove gluhotе, ki je lahko pri delu ovira oz. obstajajo tveganja, ki so povezana z njihovim delom na delovnem mestu, npr. poškodbe pri delu, pri katerem se je slišala okvara stroja, ampak gluha oseba tega ni bila zmožna slišati zaradi okvare sluha.

Ostali, ki so odgovorili z DA (9 naglušnih oseb iz obeh skupin), imajo svojo odgovornost za preventivni ukrep in nosijo dodatna varovala, in sicer slušalke proti hrupu.

En naglušen anketiranec je ob tem še omenil, da se je v času šolanja zelo veselil, da bo lahko delal kot lesarski tehnik, pa ni mogel dobiti službe v lesarskem podjetju, ker je po prvem zdravniškem pregledu dobil prepoved, da bi delal z lesarskimi stroji, zato je moral iskati službo drugje.

Preglednica 17: Zamenjava podjetja

Zamenjava podjetja	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
Da	25	17	5	2	1
Ne	8	5	2	0	1
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

Iz preglednice 17 lahko razberemo, da je veliko (25 anketirancev) zamenjalo delo v lesnih podjetjih (17 gluhih oseb in 5 naglušnih iz skupine SLŠ+LP ter 2 gluhi osebi in 1 naglušna oseba iz skupine LP). 8 anketirancev (5 gluhih oseb in 2 naglušni osebi iz skupine SLŠ+LP ter 1 naglušna oseba iz skupine LP) pa še ni zamenjalo podjetja in delajo v istem podjetju.

Bolj natančni odgovori 33 anketirancev na to vprašanje so prikazani v preglednici 18.

Preglednica 18: Šolanje, zamenjava podjetja in trenutna zaposlitev

Anketiranec	Okvara sluha	Šolanje	Zamenjava podjetja	Trenutna zaposlitev v LP	Opomba
1	N	SPI	Da, 1x	Ne dela v LP	Dela kot pleskar v invalidskem podjetju. To delo rad opravlja.
2	G	SPI	Da, 3x	Da	Dela v D.O.O.
3	G	SPI	Da, 1x	Da	Dela v D.O.O.
4	G	NPI	Da, 8x	Da	Delal je v D.O.O., trenutno pa v invalidskem podjetju
5	G	PTI	Da, 2x	Da	Dela v S.P.
6	G	NPI	Ne	Da	Dela v D.O.O. Dela že 13 let.
7	G	SPI	Ne	Da	D.O.O. Zadovoljni so z njegovim delom, tam dela že 3 leta in pol.
8	G	SPI	Da, 1x	Da	Prej je delal v S.P., trenutno pa v D.O.O.
9	N	SPI	Da, 6x	Da	Prej je delal v D.D., trenutno pa dela v D.O.O.
10	N	SPI	Da, 6x	Ne dela v LP	Prej je delal v S.P., nato pa v D.O.O.

11	N	PTI	Da, 4x	Ne dela v LP	Prej je delal v S.P. Trenutno ne dela več zaradi sluha.
12	G	SPI	Da, 9x	Ne dela v LP	Prej je delal v D.O.O. in S.P., vendar so ga odpustili, ker ni bil dober delavec, izkoristil je veliko bolniške, prav tako je vedno delal za določen čas.
13	G	PTI	Da, 3x	Da	Dela v invalidskem podjetju že pol leta.
14	N	Kovinar	Da, 4x	Da	Dela v invalidskem podjetju. Ni se izobraževal za lesarja, je pa zamenjal 4-krat delo, kje, ne vemo, ampak trenutno dela v LP. Ima že 24 let delovne dobe.
15	G	Kovinar	Da, 4x	Da	Dela v invalidskem podjetju. Ni se izobraževal za lesarja, je pa zamenjal 4-krat delo, kje, ne vemo, ampak trenutno dela v LP. Ima že 20 let delovne dobe.
16	G	SPI	Da, 4x	Da	Trenutno dela v S.P., zamenjal je službo zaradi nižje plače.
17	G	Grafičar	Da, 1x	Ne dela v LP.	Zaposlen je bil 10 let, trenutno je brezposeln že 13 let in prejema invalidsko pokojnino. Delal pa je v LP.
18	G	NPI	Da, 2x	Da	Dela v S.P. Trenutno je že zaposlen 16 let.
19	N	PTI	Ne	Da	Dela v S.P. že 5 let.
20	G	Kovinar	Da, 1x	Da	Ni se izobraževal za lesarja, ampak trenutno dela v LP v D.O.O.
21	G	PTI	Da, 3x	Da	Dela v D.O.O.
22	G	NPI	Ne	Da	Po zaključku šolanja je bil 3 leta brezposeln, nato se je zaposlil in dela v LP že 5 let.
23	N	SPI	Da, 1x	Da	Trenutno dela v D.O.O., prej, ko je zamenjal podjetje, je delal v S.P. Vse skupaj ima 2 leti delovne dobe.
24	G	SPI	Ne	Da	Po zaključku šolanja je bil brezposeln 6 mesecev, trenutno je v LP v D.O.O. zaposlen že 1 leto.

25	G	SPI	Da, 1x	Da	Po zaključku šolanja je najprej delal 10 let v podjetju S.P. za PVC-je, nato se je zaposlil v LP v D.O.O. in tam dela že 2,5 let.
26	G	PTI	Da, 2x	Da	Dela v invalidskem podjetju. Skupno ima že 12 let delovne dobe.
27	N	Šiviljstvo	Ne	Da	Po zaključku šolanja je bil 1 mesec brezposeln. Kljub izobrazbi so ga zaposlili v LP v D.O.O. in tam dela že 5 let.
28	N	SPI	Ne	Da	Dela v invalidskem podjetju že 7 let.
29	G	SPI	Ne	Da	Dela v LP v D.D. že 15 let.
30	G	SPI	Da, 2x	Ne dela v LP.	V istem podjetju LP je delal 1,5 let, vendar zaradi ogroženosti zdravja (prah in astma) je šel delati drugam, kar ni področje lesarstva. Skupno ima 19 let delovne dobe.
31	G	SPI	Da, 4x	Ne dela v LP.	Imel je 18 let delovne dobe. Najprej je bil zaposlen v S.P., nato pa je delal v D.O.O. Trenutno je brezposeln že 1 leto zaradi zdravja.
32	G	SPI	Da, 2x	Da.	Trenutno dela v invalidskem podjetju. Zaposlen je že 13 let.
33	G	PTI	Da, 1x.	Ne dela v LP.	6 mesecev je delal v LP, ampak nato so ga odpustili in trenutno dela na drugem področju že 7 let.

Legenda:

G ... gluha oseba

N ... naglušna oseba

NPI ... nižji program lesarstva

SPI ... srednješolski program: lesarstvo

PTI ... diferencialni program: lesarstvo

LP ... lesno podjetje

Od 33 anketirancev je trenutno zaposlenih v lesnem podjetju 25 anketirancev. Zaposlitev je različna. Delajo v invalidskem podjetju, D. O. O. in D. D. 8 anketirancev, ki niso več zaposleni v LP, pa je vzroke za to pripisalo slabemu zdravju in nesposobnosti oz. nezadovoljstva delodajalca z njihovim delom.

3.2.2.4 Komunikacija (glede na zadnjo službo v lesnem podjetju)

Preglednica 19: Težave v komunikaciji

Težave v komunikaciji	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
Da	13	10	2	1	0
Ne	18	10	5	1	2
Neizpolnjen odgovor	2	2	0	0	0
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

Iz preglednice 19 lahko vidimo, da 18 anketirancev, od tega 10 gluhih in 5 naglušnih iz skupine SLŠ+LP ter en gluha in dva naglušna iz LP, nima težav z delodajalci zaradi gluhoste oz. naglušnosti, kar lahko pripišemo temu, da imajo delodajalci predhodne izkušnje z gluhih oz. naglušnimi ali pa so ozaveščeni.

Težave z delodajalci pa je imelo 13 anketirancev, od tega 10 gluhih in 2 naglušna iz skupine SLŠ+LP ter en gluha oseba iz skupine LP. Težave so lahko v odnosu, v nerazumevanju gluhoste ali v neprimernem obnašanju pri delu.

2 gluhi osebi iz skupine SLŠ+LP nista odgovorili na to vprašanje, kar lahko pomeni, da ne želita izražati svojih občutij oz. težav.

Preglednica 20: Komunikacija anketiranec - vodja

Komunikacija Anketiranec –šef/vodja	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
Preko SZJ	5	3	2	0	0
Preko OVM	10	6	3	0	1
Pisno	8	6	0	2	0
Vsega po malem	9	6	2	0	1
Več obkroženih odgovorov	1	1	0	0	0
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

Legenda:

SZJ ... Slovenski znakovni jezik

OVM ... Oralno-verbalna metod

Iz preglednice 20 je zanimivo razbrati, kako poteka komunikacija med anketiranci in njihovim šefom. Najbolj pogosto uporabljena načina komunikacije pri anketirancih sta:

- oralno-verbalna metoda: tako je odgovorilo 10 anketirancev (6 gluhih in 3 naglušni iz skupine SLŠ+LP ter en naglušen iz LP)
- vsega po malem (slovenski znakovni jezik, oralno-verbalna metoda, pisno): tako je odgovorilo 9 anketirancev (6 gluhih oseb in 2 naglušni iz skupine SLŠ+LP ter en naglušen iz LP)

S šefom oz. vodjo se:

- pisno sporazumeva 8 anketirancev, od tega 6 gluhih oseb iz skupine SLŠ+LP ter dve gluhi osebi iz skupine LP
- sporazumeva preko slovenskega znakovnega jezika 5 anketirancev, od tega 3 gluhi in 2 naglušna iz skupine SLŠ+LP.

Razvidno je tudi, da imajo lahko naglušni zaradi hrupa v prostoru oteženo komuniciranje, zaradi istih razlogov pa slišечи težko prisluhnejo gluhi osebi.

1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP je obkrožila dva načina komunikacije, in sicer: Prek oralno-verbalne metode in pisne metode.

Lahko ugotovimo, da komunikacija s šefom oz. vodjo poteka na različne načine in da je vse odvisno od medsebojnega odnosa in prilagoditev.

Preglednica 21: Odnos s šefom

Odnos s šefom	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
Odlično	3	0	3	0	0
Dobro	27	20	4	1	2
Slabo	3	2	0	1	0
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

Iz preglednice 21 lahko vidimo presenetljiv rezultat, da se kar 27 anketirancev dobro razume s šefom, ne glede na to, kje so zaposleni, v lesnem podjetju ali pri privatnih obrtnikih (20 gluhih in 4 naglušni iz skupine SLŠ+LP, 1 gluhih in 2 naglušna iz skupine LP). 3 naglušni iz skupine SLŠ+LP pa se odlično razumejo s šefom. Težave zaradi komunikacije s šefom imata le 2 gluhi osebi iz skupine SLŠ+LP ter en gluhih iz skupine LP.

Preglednica 22: Komunikacija anketiranec - sodelavec

Komunikacija Anketiranec - sodelavec	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
Preko SZJ	3	1	2	0	0
Preko OVM	8	4	2	2	0
Pisno	1	1	0	0	0
Vsega po malem	15	11	2	0	2
Več obkroženih odgovorov	6	5	1	0	0
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

Legenda:

SZJ ... Slovenski znakovni jezik

OVM ... Oralno-verbalna metoda

Iz preglednice 22 lahko ugotovimo, da poteka komunikacija med anketiranci in sodelavci na precej različne načine, med katerimi najpogosteje uporabljajo različne komunikacijske pristope (DC, vsega po malem); ta pristop uporablja 15 anketirancev (11 gluhih in 2 naglušna iz skupine SLŠ+LP in 2 naglušna iz skupine LP).

8 anketirancev, od tega 4 gluhe osebe in 2 naglušna iz skupine SLŠ+LP ter 2 gluha iz skupine LP, komunicira s sodelavci prek oralno-verbalne metode.

S sodelavci se sporazumevajo prek slovenskega znakovnega jezika 3 anketiranci, med njimi 1 gluhi in 2 naglušna iz skupine SLŠ+LP

1 anketiranec, od tega (en gluhi iz skupine SLŠ+LP), se s sodelavcem sporazumeva pisno.

6 anketirancev, od tega 5 gluhih in 1 naglušna oseba iz skupine SLŠ+LP, je obkrožilo več odgovorov, kar nam pove, da se sporazumevajo na različne načine z različnimi sodelavci:

- prek slovenskega znakovnega jezika in prek oralno-verbalne metode (2 gluha in 1 naglušen iz skupine SLŠ+LP);
- prek slovenskega znakovnega jezika in pisno (1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP);
- prek oralno-verbalne metode in pisno (1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP);
- prek slovenskega znakovnega jezika in vsega po malem (1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP).

Nekateri sodelavci so pripravljene uporabljati različne prilagoditve za komunikacijo z gluhi ali naglušni, drugi pa ne, kar je razvidno tudi iz kombiniranega odgovora.

Preglednica 23: Razlike v komunikaciji glede na čas zaposlitve

Razlike v komunikaciji	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
Da	21	12	6	1	2
Ne	12	10	1	1	0
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

Iz preglednice 23 lahko razberemo, da način komunikacije pri 21 anketirancih (12 gluhih in 6 naglušnih iz skupine SLŠ+LP in pri 1 gluhi osebi in 2 naglušnih osebah iz skupine LP) poteka enako kot na začetku zaposlitve v lesarskem podjetju.

Drugačen način komuniciranja pa je potrdilo 12 anketirancev, od tega 10 gluhih in 1 naglušen iz skupine SLŠ+LP in ena gluha oseba iz LP. Poleg dodatnega vprašanja so nekateri anketiranci pri NE pripisali vzroke:

- Ko sem se prvič zaposlil, je bila otežena komunikacija. Sčasoma smo vzpostavili pristen odnos in našli način komuniciranja. Sedaj ni težav.
- Ja, malo razlike je. Najprej je bilo težko, sedaj je lažje.

- Na začetku so vedno problemi, nato je bilo že bolje.
- V podjetju Akron se vedno trudijo omogočiti lažjo komunikacijo. (*Opomba: V Akronu je zaposlenih veliko gluhih*)

Preglednica 24: Način odgovarjanja na vprašanja

Način odgovarjanja na vprašanja	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
Nimam težav z govorom	16	9	6	0	1
Napišem na papir, kaj želim povedati	6	4	0	2	0
Pokažem določene kretnje	1	1	0	0	0
Pokličem tolmača	3	3	0	0	0
Pomaga mi sodelavec, ki me razume	0	0	0	0	0
Drugo	2	1	0	0	1
Več obkroženih odgovorov	5	4	1	0	0
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

Iz preglednice 24 je moč razbrati, da 16 anketirancev, od tega 9 gluhih in 6 naglušnih iz skupine SLŠ+LP ter en naglušen iz skupine LP, nima težav z govorom.

Raziskovali smo in ugotovili, da je imela večina anketirancev v času šolanja dva načina komuniciranja - slovenski znakovni jezik in sočasno kombinacija slovenskega znakovnega jezika in oralno-verbalne komunikacije. Njihov način komuniciranja z učitelji je potekal na enak način, dodatno tudi pisno. Iz odgovorov lahko ugotovimo, da niso imeli težav pri razumevanju zahtev šefov, vodje, sodelavcev.

6 anketirancev, od tega 4 gluhe osebe iz skupine SLŠ+LP ter 2 naglušna iz skupine LP, so napisali na papir, kar so želeli povedati. Tak način je včasih lažje razumljiv zaradi hrupa strojev in nezmožnosti odčitavanja z ustnic.

1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP pa pri odgovarjanju pokaže določene kretnje, 3 gluhi iz skupine SLŠ+LP pokličejo tolmača, da bi lahko odgovorili na pomembna vprašanja.

2 anketiranca (1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP ter 1 naglušna oseba iz skupine LP) so obkrožili drugo, pri čemer je 1 gluha oseba dopisala, da počasi pove.

5 anketirancev (4 gluhi in 1 naglušna oseba iz skupine SLŠ+LP) je obkrožilo več odgovorov, in sicer:

- nimam težav z govorom; napišem na papir, kar želim povedati (1 naglušna oseba iz SLŠ+LP),
- napišem na papir, kar želim povedati; pokažem določene kretnje (2 gluhi osebi in 1 naglušna oseba iz skupine SLŠ+LP),
- pokažem določene kretnje; pokličem tolmača; pomaga mi sodelavec, ki me razume (1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP),
- napišem na papir; pomaga mi sodelavec, ki me razume (1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP),
- napišem na papir; pokličem tolmača (1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP).

Preglednica 25: Ocena šefa glede sposobnosti

Ocena šefa glede sposobnosti	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
Zaupam mi za vsa dela	13	9	3	1	0
Nalaga mi veliko lesarska dela, ker mi zaupa, delam preprosta dela	8	7	1	0	0
Delam največ na terenu in prevažam materiale	4	1	2	0	1
Montiram materiale	3	2	0	1	0
Več obkroženih odgovorov	3	2	1	0	0
Drugo	2	1	0	0	1
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

Glede ocenjevanja sposobnosti pri delu lahko iz preglednice 25 vidimo, da šef zaupa vsa dela kar 13 anketirancem, od tega 9 gluhih in 3 naglušnim iz SLŠ+LP ter 1 gluhemu iz LP. To ni presenetljivo, saj je znano, da so gluhi in naglušni znani tudi kot pridni delavci.

- 8 anketirancev (7 gluhih in en naglušen iz SLŠ+LP) je omenilo, da jim šef nalaga veliko lesarska dela, ker jim zaupa; delajo preprosta dela.
- 4 anketiranci (1 gluha oseba in 2 naglušni osebi iz SLŠ+LP ter 1 naglušna oseba iz LP) delajo največ na terenu in prevažajo materiale.
- 3 anketiranci (2 gluhi osebi iz SLŠ+LP ter 1 gluha oseba iz LP) montirajo materiale.

3 anketiranci (2 gluhi osebi in 1 naglušna oseba iz skupine SLŠ+LP) so obkrožili več odgovorov, in sicer:

- zaupa mi vsa dela; nalaga mi veliko lesarska dela, ker mi zaupa, delam preprosta dela (1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP);
- nalaga mi veliko lesarska dela, ker mi zaupa, delam preprosta dela; delam največ na terenu in prevažam materiale; montiram materiale (1 gluha oseba in 1 naglušna oseba iz skupine SLŠ+LP).

Dva anketiranca (1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP in 1 naglušna oseba iz LP) sta obkrožila drugo. Le gluha oseba je dopisala vzrok, da je bila zaposlena 6 mesecev v lesnem podjetju in je imela težave pri komunikaciji z vodstvom podjetja. Dodatno smo raziskali, da je ta oseba imela še večje težave, in sicer ni bila sposobna opravljati dela na tem delovnem mestu.

Preglednica 26: Konflikt na delovnem v lesnem podjetju

Konflikt	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
Da	13	10	1	0	2
Ne	14	8	4	2	0
Neizpolnjen odgovor	6	4	2	0	0
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

Na občutljivo vprašanje, če so imeli kakšen konflikt v lesnem podjetju, 6 anketirancev ni želelo odgovoriti. Konflikt v lesnem podjetju je imelo 13 anketirancev (10 gluhih in 1 naglušen iz skupine SLŠ+LP ter 2 naglušna iz skupine LP), medtem ko 16 anketirancev (9 gluhih in 5 naglušnih iz skupine SLŠ+LP ter 2 gluha iz skupine LP) ni imelo konflikta.

Tisti anketiranci, ki so pritrdilno odgovorili oz. so imeli konflikt, so kot razlog navedli:

- ker nekateri ne znajo komunicirati,
- včasih zaradi komunikacije,
- na začetku sem imel probleme, kasneje pa ni bilo več problema,
- zaradi neizplačane plače za 6 mesecev,
- zaradi neredne prisotnosti na delu,
- ker mi nalagajo mnogo preveč dela,
- ker sem naredil napake pri delu,
- zaradi pogodbe, ki je bila določena za 6 mesecev,
- premalo sem plačan.

Anketiranci, ki so nikalno odgovorili (nimajo konflikta), pa so še napisali:

- nekateri so se znali prilagajati pri komunikaciji,
- nimam ovir,
- razumemo se,
- z delavci in šefom normalno komuniciramo, včasih pa pride do prepira oz. konflikta, ampak to je del službe,
- dobro se razumemo med seboj, če naredim kakšno napako, takoj rešim in popravim,
- ne, ker ne slišim,
- nimam sporov,
- v podjetju so dobri odnosi.

Preglednica 27: Sporočanje svoje odsotnosti zaradi bolezni

Sporočanje svoje odsotnosti zaradi bolezni	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
S SMS sporočilom	19	10	5	2	2
Po elektronski pošti	0	0	0	0	0
S pomočjo prijatelja	1	0	1	0	0
S pomočjo sodelavca	1	1	0	0	0
S pomočjo staršev	3	3	0	0	0
Več obkroženih odgovorov	7	6	1	0	0
Neizpolnjen odgovor	2	2	0	0	0
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

V preglednici 27 lahko vidimo, da največ, tj. 19 anketirancev (10 gluhih in 5 naglušnih iz skupine SLŠ+LP in 2 gluha in 2 naglušna iz skupine LP), sporoči svojo odsotnost zaradi bolezni po SMS sporočilu.

1 naglušna oseba iz skupine SLŠ+LP je prosila svojega prijatelja oz. svojega sosedo, da telefonira v podjetje, 1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP pa je s pomočjo sodelavca sporočila svojo odsotnost. Ta sodelavec je poleg tega njegov sosed oz. prijatelj.

3 gluhe osebe iz skupine SLŠ+LP živijo doma s starši in tako so njihovi starši sporočili v podjetje njihovo bolezen.

7 anketirancev pa je obkrožilo več odgovorov, in sicer:

- s SMS sporočilom; po elektronski pošti (1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP),
- s SMS sporočilom; s pomočjo sodelavca (1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP),
- s SMS sporočilom; s pomočjo staršev (2 gluhi osebi iz skupine SLŠ+LP),
- s pomočjo sodelavca, s pomočjo staršev, (1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP),
- s SMS sporočilom; po elektronski pošti; s pomočjo prijatelja; s pomočjo staršev (1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP),
- s SMS sporočilom; s pomočjo staršev (1 naglušna oseba iz skupine SLŠ+LP).

2 gluhi osebi na to vprašanje nista odgovorili.

Kakšna je organizacija v lesarskem podjetju glede na čas dela, norme, nagrade, stimulacije?

Na ta vprašanja je odgovorilo 27 anketirancev od 33. V nadaljevanju predstavljamo odgovore tistih, ki so odgovarjali. Nekateri so zapisali enake odgovore, toda vsak odgovor navajamo le enkrat.

17 gluhih iz skupine SLŠ+LP je napisalo:

- Dobivam nagrado, imam stimulacijo.
- Delam normalno, 8 ur, včasih so nadure, ni stimulacij, vse je odvisno od dobička podjetja, kdaj pa kdaj dobimo tudi božičnico.
- Vse je odvisno od dela.
- Čas dela je dober, norme so, a zame je bilo v redu, nagrade in stimulacije pa bolj slabo dobivamo.
- Delam v s.p., zato je tukaj drugačen način organiziranja.
- Slaba stimulacija zaradi krize.
- Ni bilo organizacije.
- Dobivamo nagrade.
- Ko delamo norme, dobimo nagrade.
- 6 mesecev sem delal preko Racia in nato sem se za 6 mesecev zaposlil v lesnem invalidskem podjetju. Nisem še prejel stimulacije oz. nagrade.
- Nagrade.
- Stimulacije.
- Akron, d.o.o., nagrajuje in imamo tudi stimulacije.

7 naglušnih iz skupine SLŠ+LP je napisalo:

- Takrat, ko sem delal v podjetju SVEA, sem delal normalnih 8 ur.
- Ja ali ne - odvisno od dela za 40 ur. Včasih so nadure in nato občasno prejmemo nagrado.

- Prejemam redno plačo.
- Prej smo imeli dobro organizacijo, a zdaj so težave zaradi krize.

1 gluhi in 2 naglušna iz skupine LP sta napisala:

- Prejemam nagrade in imamo stimulacije.
- Nimamo norme, samo pravočasno je potrebno odpraviti blago.
- Prej je bilo uspešno, veliko dobička, zdaj je čas krize in ni dobička.

Preglednica 28: Informiranje o dogajanju v podjetju in prejetje novic

Novice oz. dogajanja v LP	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
Sodelavci	4	2	2	0	0
Šef	12	8	1	2	1
Vodja	2	2	0	0	0
Plakati, oglasna deska	7	5	1	0	1
Internet	1	1	0	0	0
Drugo	3	2	1	0	0
Več izpolnjenih odgovorov	4	2	2	0	0
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

Iz preglednice 28 lahko razberemo, da anketiranci pomembna obvestila (npr: dopustih, plačah, normah, ...) dobijo na različne načine.

12 anketirancev (8 gluhih in 1 naglušen iz skupine SLŠ+LP ter 3 gluhi in 1 naglušen iz skupine LP) dobi obvestila direktno od svojega šefa.

4 anketirance (2 gluha in 2 naglušna iz skupine SLŠ+LP) obveščajo o novicah njihovi sodelavci, 3 anketirance (3 gluhi iz skupine SLŠ+LP) pa obvešča njihov vodja.

7 anketirancev (5 gluhih in 1 naglušen iz skupine SLŠ+LP ter 1 naglušen iz skupine LP) dobi pomembna obvestila prek oglasne deske oz. plakatov.

3 anketiranci (2 gluha in 1 naglušen iz skupine SLŠ+LP) dobijo obvestilo drugje. Poleg tega so zapisali: delam kot samostojni podjetnik in sam pridem do novic; ni bilo novic v LP; sam se odločim za dopust.

4 anketiranci (2 gluhi osebi in 2 naglušni osebi iz skupine SLŠ+LP) pa so obkrožili več odgovorov, in sicer:

- sodelavci; plakati in oglasna deska (1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP),
- šef; vodja; plakati in oglasna deska (1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP),
- sodelavci; šef; plakati in oglasna deska (1 naglušna oseba iz skupine SLŠ+LP),
- šef; plakati in oglasna deska (1 naglušna oseba iz skupine SLŠ+LP).

Preglednica 29: Komunikacija med sestankom

Komunikacija med sestankom	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
Da, lahko povem svoje predloge ali postavim vprašanja	8	5	2	0	1
Da, vendar sem zadržan in nič ne rečem, ker ne morem komunicirati	7	3	2	1	1
Ne, nič ne razumem, ampak mi potem sodelavec še enkrat pove sklepe	10	9	1	0	0
Ne, nič ne razumem, ampak mi potem vodja še enkrat pove sklepe	4	2	1	1	0
Drugo	1	1	0	0	0
Več izpolnjenih odgovorov	3	2	1	0	0
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

Iz preglednice 29 se lepo vidi, da so anketiranci v podrejenem položaju, saj je le 8 anketirancev, od tega 5 gluhih in 2 naglušna iz skupine SLŠ+LP ter 1 naglušen iz skupine LP, popolnoma razumelo vse in tudi sodelovalo na sestanku kot slišišči. Še bolj bode v oči, da samo 5 gluhih podaja svoje predloge ali postavlja vprašanja.

7 anketirancev, od tega 3 gluhe osebe in 2 naglušna iz skupine SLŠ+LP ter 1 gluha oseba in 1 naglušna oseba iz skupine LP, imajo možnosti komunikacije, vendar so raje zadržani in nič ne rečejo, ker ne morejo komunicirati.

10 anketirancev, od tega 9 gluhih in 1 naglušen iz skupine SLŠ+LP, ne razumejo sestanka, zato jim potem sodelavec še enkrat pove sklepe.

4 anketiranci, od tega 2 gluhi osebi in 1 naglušen iz skupine SLŠ+LP ter 1 gluha oseba iz skupine LP, tudi ne razumejo sestanka, ampak jim potem vodja še enkrat pove sklepe.

1 gluha oseba iz skupine SLŠ+LP je obkrožila »drugo« in zapisala: »Ne, nič ne razumem, ker sem gluha«.

3 anketiranci (2 gluhi osebi in 1 naglušna oseba iz skupine SLŠ+LP) so obkrožili več odgovorov. Pri tem sta dva anketiranca napisala, da nič ne razumeta, vendar jim občasno pove sklepe njihov sodelavec, včasih pa njihov vodja, medtem ko je en naglušen obkrožil dva odgovora, tj. da lahko pove svoje predloge ali postavi vprašanja, ampak nič ne razume, in mu potem sodelavec še enkrat pove sklepe.

Preglednica 30: Aktivnost poslušanja in pomoč pri delu

Aktivnost poslušanja in pomoč pri delu	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
Ne, so zadržani.	1	0	0	0	1
Ne, ker rad sam delam.	6	5	1	0	0
Da, radi poslušajo in pomagajo	17	10	5	2	0
Da, vendar me moti njihovo obnašanje oziroma radi kradejo moje ideje in to izkoristijo sebi v prid.	4	4	0	0	0
Več izpolnjenih odgovorov	2	1	1	0	0
Drugo	3	2	0	0	1
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

Iz preglednice 30 lahko razberemo, da 17 anketirancev, od tega 10 gluhih in 5 naglušnih iz skupine SLŠ+LP ter 2 gluha oseba iz skupine LP, menijo, da njihovi sodelavci radi poslušajo in pomagajo.

6 anketirancev, od tega 5 gluhih oseb in 1 naglušna iz skupine SLŠ+LP, radi delajo sami.

5 anketirancev, od tega 4 gluhe osebe iz skupine SLŠ+LP, moti sodelavčevo obnašanje oziroma to, da jim sodelavci radi kradejo njihove ideje in to izkoristijo sebi v prid.

1 naglušen iz skupine LP meni, da so sodelavci zadržani. Glede na to, da je na vprašanje glede možnosti komuniciranja med sestankom tudi sam zadržan in nič ne reče, ker ne more komunicirati, nakazuje na to, da manjka komunikacija med njimi oz. manjka pravičen pristop h komunikaciji.

2 anketiranca (1 gluha in 1 naglušna oseba iz skupine SLŠ+LP) sta obkrožila več odgovorov, kar nam pove, da je odvisno od tega, kakšen je posamezen sodelavec:

- En gluhih iz skupine SLŠ+LP meni, da sodelavci radi poslušajo in pomagajo, vendar gluhi raje dela sam.
- En naglušen iz skupine SLŠ+LP ima obkrožena dva odgovora-da sodelavci radi poslušajo in pomagajo, ampak ga moti sodelavčevo obnašanje oz. to, da sodelavci radi kradejo ideje in to izkoristijo sebi v prid.

3 anketiranci (2 gluhi osebi iz skupine SLŠ+LP in 1 naglušna oseba iz skupine LP) pa so obkrožili »drugo«, ob tem pa so še napisali: »Ne in nič posebnega«.

Preglednica 31: Napredovanje sorazmerno s slišječimi

Sorazmernost s slišječimi	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
Da	16	10	6	0	0
Ne	17	12	1	2	2
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

Interpretacija: Iz preglednice lahko ugotovimo, da 16 anketirancev (10 gluhih in 6 naglušnih iz skupine SLŠ+LP) napreduje sorazmerno s slišječimi (npr. enake plača kot slišječi, regres, norma ipd).

17 anketirancev (12 gluhih in 1 naglušen iz skupine SLŠ+LP ter 2 gluha in 2 naglušna iz skupine LP) ne napreduje sorazmerno. Določeni so dopisali vzroke:

- zaradi gluhot,
- slišječi vedno dobijo večjo plačo,
- s slišječimi nimamo enake plače,
- odvisno je od sposobnosti pri delu in to vpliva na višino plače,
- odvisno je od dela in težavnosti pri delu,
- ne vem,
- ne vem, kakšne plače dobivajo moji sodelavci.

Preglednica 32: Delodajalci in njihovo znanje SZJ

Delodajalci in njihovo znanje SZJ	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
Da	25	17	5	1	2
Ne	8	5	2	1	0
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

V preglednici 32 lahko vidimo, da je velika večina, tj. 25 anketirancev (17 gluhih in 5 naglušnih iz skupine SLŠ+LP ter 1 gluha oseba in 2 naglušni osebi iz skupine LP) želelo, da bi njihovi delodajalci znali komunicirati v SZJ.

Tisti anketiranci, ki so pritrdilno odgovorili oz. mislijo, da je dobro, da bi delodajalci znali komunicirati v SZJ, so dodatno kot razlog navedli:

- lažja komunikacija,
- normalno,
- ker bi lažje napredovali,
- bil bi zadovoljen,
- zaradi lažje komunikacije,
- zaradi lažjega sporazumevanja,
- seveda, bolj bi bil vesel, zato ker bi lažje komuniciral,
- ker bi bila komunikacija popolna,
- komunikacija pri delu bi bila boljša, če bi komunicirali na tak način kot mi
- dobro za nas in za njih,
- lažja komunikacija in sporazumevanje,
- ponavljanje.

8 anketirancev (5 gluhih in 2 naglušna iz skupine SLŠ+LP ter 1 gluha iz skupine SLŠ+LP) so kot razloge za negativen odgovor med drugimi navedli:

- ni nujno, da kdo zna komunicirati v SZJ,
- nikoli nisem uporabil SZJ,
- moji bivši sodelavci imajo negibčne roke za znakovni jezik,
- lažje bi se sporazumevali,
- on nima časa,
- bi rad, ker bi lahko komuniciral,
- zaradi drugih gluhih sodelavcev,
- ne morem reči, da znajo 100%, vendar način komunikacije se najde, zanima jih samo sposobnost za delo.

Preglednica 33: Pomanjkljivosti pri delu

Pomanjkljivosti pri delu	Σ	SLŠ + LP		LP	
		G	N	G	N
Ne slišim, če se zgodi kakšna okvara oz. problem pri delu.	6	4	2	0	0
Slaba komunikacija s sodelavci.	1	0	1	0	0
Slaba komunikacija s šefom oz. vodjo.	3	3	0	0	0
Pomanjkljive opreme za varnost pri delu.	6	6	0	0	0
Ne smem delati z določenimi stroji zaradi hrupa in ostalih problemov.	3	0	3	0	0
Nič	6	2	1	2	1
Več izpolnjenih odgovorov	8	7	0	0	1
Σ	33	22	7	2	2
Σ	33	29		4	
%	100	87,9		12,1	

Kot največji problem oz. pomanjkljivost je 6 anketirancev (4 gluhe osebe in 2 naglušna iz skupine SLŠ+LP) omenilo, da ne slišijo v primeru okvare oz. problema pri delu.

1 naglušna oseba iz skupine SLŠ+LP je omenila, da je pomanjkljivost slaba komunikacija s sodelavci. Najverjetneje zato, ker rad dela sam in se razume s šefom.

3 gluhi iz skupine SLŠ+LP imajo slabo komunikacijo s šefom oziroma vodjo, 6 anketirancev (6 gluhih oseb iz skupine SLŠ+LP) omenja pomanjkljive opreme za varnost pri delu, 3 anketiranci (3 naglušni iz skupine LP) pa prepoved dela z določenimi stroji zaradi hrupa in ostalih problemov.

6 anketirancev (2 gluhi osebi in 1 naglušen iz skupine SLŠ+LP ter 2 gluhi osebi in 1 naglušen iz LP) je obkrožilo odgovor »nič«, kar pomeni, da so zadovoljni oz. nimajo pripomb.

8 anketirancev (7 gluhih iz skupine SLŠ+LP in 1 naglušna oseba iz LP) pa je obkrožilo več možnih odgovorov, in sicer:

- ne slišim, če se zgodi kakšna okvara oz. problem pri delu; slaba komunikacija s sodelavci (1 gluha oseba iz skupine slš+lp),
- ne slišim, če se zgodi kakšna okvara oz. problem pri delu; slaba komunikacija s sodelavci in s šefom oz. vodjo (2 gluhi osebi iz skupine slš+lp),
- slaba komunikacija s sodelavci in s šefom oz. vodjo (2 gluhi osebi iz skupine slš+lp),

- ne slišim, če se zgodi kakšna okvara oz. problem pri delu; pomanjkljiva oprema za varnost pri delu (1 gluha oseba iz skupine slš+lp),
- slaba komunikacija s šefom oz. vodjo; pomanjkljiva oprema za varnost pri delu (1 gluha oseba iz skupine slš+lp),
- pomanjkljiva oprema za varnost pri delu; ne smem delati z določenimi stroji zaradi hrupa in ostalih problemov (1 naglušna oseba iz skupine lp).

34. Predlogi oz. izboljšave za učinkovito in varno delo na področju lesarstva

Na vprašanje o predlogih ali izboljšavah za učinkovito in varno delo na področju lesarstva nekateri niso želeli napisati ničesar, medtem ko so drugi navedli:

- želim si, da bi vsi znali dobro komunicirati in imeti dobro srce do gluhih sodelavcev. potrebno je pa seveda varno delati s stroji oz. tehnologijo,
- vse je potrebno izboljšati,
- odvisno je od posameznika, kako meni, kaj je potrebno izboljšati. opažam, da smo gluhi boljši delavci kot slišiči,
- rad bi delal risbe v 3d,
- želel bi montirati drsna vrata in se učiti dela s strojem za aluminij,
- želel bi se učiti dela na novih strojih,
- če se kdo želi izučiti za mizarja, predlagam, da gre prvo na zdravniški pregled in dobi strokovno mnenje. po strokovnem mnenju, ki določa, da lahko dela kot mizar, naj se še napoti na specialistični oz. strokovni pregled za fizično ali psihično pripravljenost. dobrodošlo pa je znanje tujega jezika,
- pomembno je biti previden pri uporabi prstov,
- pomembno je nositi zaščitna očala,
- da bi gluhi mizarji na področju lesarstva napredovali prek nadgrajevanja znanja in s tem posledično razvijali svoje sposobnosti,
- da bi se naučil delati s CNC strojem,
- previdno je treba delati na polnojarmeniku; za ta stroj je potrebno imeti program prek računalnika,
- izboljšati je potrebno tehnologijo,
- ne razmišljam še o tem, ker sem še mlad,
- da bi se CNC stroj izboljšal,
- da bi vnesli utripajoči signal in tehnične pripomočke, ki olajšajo delo in varnost gluhim.

4 RAZPRAVA IN SKLEPI

4.1 RAZPRAVA

Diplomsko delo je z analizo anket, ki so bile opravljene z različnimi nekdanjimi gluhi in naglušnimi dijaki lesarstva, s ciljem ugotavljanja pomembnih problemov na treh področjih - izobraževanje, zaposlitev in komunikacija - dalo veliko smernic.

Ugotovitve bomo komentirali ob pomoči delovnih hipoteze, postavljenih v 1. Poglavju. Podali bomo tudi svoja opažanja in jih zaključili s predlogi.

1. TEZA: Komunikacija gluhih in naglušnih dijakov v času šolanja običajno poteka v totalni metodi, tj. v znakovnem jeziku in oralni metodi (odgledovanje z ustnic).

Tezo lahko potrdimo. V času šolanja je največ dijakov uporabljalo oba načina komuniciranja, tj. z znakovnim jezikom in odgledovanjem z ustnic. Znakovni jezik so pretežno uporabljali gluhi, odgledovanje z ustnic pa so uporabljali večinoma naglušni in tudi gluhi pri komunikaciji z naglušnimi.

Vzrok pripisujemo temu, da so v starih časih (1900-1981) imeli drugačno metodo za logopedske vaje za govor in za vaje poslušanja. Bil je strožji sistem. Dijaki niso smeli uporabljati znakovnega jezika. Zato se je od leta 1981 počasi spreminjalo mišljenje o gluhih in o njihovem maternem jeziku, tj. slovenskem znakovnem jeziku. Od leta 2002, ko je bil potrjen slovenski znakovni jezik kot uradni jezik gluhih, ki se ga mora uporabljati v vseh javnih institucijah, kar pomeni tudi v šolanju, so dijaki imeli svobodo izražanja v znakovnem jeziku.

Kot zanimivost lahko dodam to, da v učilnicah v starih časih niso smeli kretati, a so dijaki kljub strožjem sistemu v času pouka imeli veliko idej, kako bi lahko na skrivaj v času odmora komunicirali.

2. TEZA: Potrebno je izboljšati način poučevanja v ZGNL.

Teza ne drži povsem. Večina anketirancev je bila zadovoljnih ali srednje zadovoljnih z načinom poučevanja. Komunikacija med anketiranci in učitelji je največkrat potekala prek različnih komunikacijskih pristopov ne glede na naglušnost in gluhoto. Ugotovili smo, da so lesarski učitelji vložili veliko truda v razlaganje težje razumljivih besed (prikaz slik, demonstracija, prevod v znakovni jezik iz strokovnih knjig).

Po letu 1990 so se začela uvajanja znakovnega jezika v vzgojo, izobraževanje in usposabljanje gluhih v Sloveniji (prej so gluhe imenovali slušno prizadeti). Po tem letu so se začeli tečajji za učitelje, ki poučujejo v ZGNL, ki so morali obvezno opraviti 5 stopenj

na tečaju slovenskega znakovnega jezika. Namen je, da bi potekala lažja komunikacija med učitelji in dijaki in hkrati tudi nazorno posredovanje in prikazovanje učnih snovi ter informacij.

Anketiranci so omenili tudi, da pogrešajo motivacijo s strani staršev, prijateljev, učiteljev in da bi učitelji popolnoma obvladali kretnje v znakovnem jeziku. To tudi psihično vpliva na samo razumevanje pridobljene učne snovi ter medsebojno komunikacijo med učitelji in dijaki.

3. TEZA: Gluhi in naglušni dijaki potrebujejo dodatna znanja.

Teza drži. Znanje je odvisno od izbire programa na lesarskem področju (NPI, SPI, PTI). Med anketiranci sta bila dva dijaka, ki sta šla naprej v večerno šolo. To dokazuje, da sta bila željna dodatnih znanj.

Želja po dodatnem znanju je odvisna od razumevanja strokovne učne snovi ter načina pridobivanja informacij od učiteljev. Kot dejstvo moram poudariti, da so pri tem najpomembnejši starši, ki od začetka vzgajajo otroke, nato še osnovna šola in zatem srednja šola. Če otrok od otroštva ni prejemal prilagojenih informacij, niti motivacij, niti podpore, se to pokaže tudi v času srednje šole, saj ga ne zanima učenje dodatnih snovi in znanj. Večje breme nosijo učitelji, ki se morajo bolj potruditi, da dijaku nazorno oz. razumevajoče predstavijo učno snov.

Ugotovil sem še, da je 28 anketirancev izrazilo željo, da bi delali z novejšim modelom stroja, tj. CNC strojem, ki se ga uporablja tudi v lesnem podjetju. Žal je v ZGNL skromna delavnica s premajhnimi prostori. Potrebujejo izziv, kot so novejši stroji, večji prostor v lesni delavnici ...

4. TEZA: Gluhi in naglušni imajo v podjetju določene ovire.

Tezo lahko potrdimo. V starem sistemu šolanja je bilo tako, da je dijak imel polletno izobraževanje v srednji šoli in polletno obvezno praktično delo v lesnem podjetju. Od leta 1981 dalje se je spremenil sistem izobraževanja v ZGNL in sicer dijaki lesarstva so opravljali prakso samo v mizarski delavnici v ZGNL in ne v lesnem podjetju. Od leta 2008/2009 pa se je znova spremenil sistem, in sicer dijaki so morali tudi opravljati tudi prakso v lesnem podjetju, in sicer po učnem načrtu, a za krajši delovni čas.

Nekateri anketiranci so izpostavili oviro, ki se vedno pojavi v začetku vstopa v lesno podjetje. To je otežena komunikacija. Vzrok tiči v tem, da slišočimi ne znajo znakovnega jezika. Sčasoma pa se pri nekaterih ustvari pristen medsebojni odnos.

Pri drugih anketirancih pa ni bilo težav, ker so prišli v podjetje, kjer že imajo že zaposlene gluhe ali pa so ti pri njih nekoč opravljali obvezno prakso.

5. TEZA: V lesnih podjetjih je komunikacija med gluhi in naglušni ter sliščimi pomanjkljiva.

Teza za nekatere drži, za druge pa ne. Rezultati ankete kažejo, da 18 anketirancev nima težav z delodajalci zaradi gluhotе oz. naglušnosti, kar lahko pripišemo temu, da imajo delodajalci predhodne izkušnje z gluhi in naglušni ali pa so ozaveščeni.

Težave z delodajalci pa je imelo 13 anketirancev. Težave so lahko v odnosu, v nerazumevanju gluhotе ali v neprimernem obnašanju pri delu.

To je povezano s 4. tezo. Večinoma je pomanjkljivost v nerazumevanju pomena gluhotе. Nerazumevanje je lahko tudi obojestransko. Ali se sliščimi ne želijo prilagoditi gluhi, ali pa se gluhi ne želijo prilagoditi sliščim.

Zgodilo se je, da so morali tudi nekateri anketiranci tudi zaradi tega zamenjati podjetje.

6. TEZA: Gluhi in naglušni v podjetju ne napredujejo sorazmerno s sliščimi.

Tezo lahko delno potrdimo. 16 anketirancev je povedalo, da je napredujejo sorazmerno s sliščimi, 17 anketirancev pa ne.

Težave so različne. Velikokrat gluhe osebe opravljajo manj zahtevno delo (preprosta dela). Kljub težavam, kot so tudi nizke plače, nobenih stimulacij in nagrad ter ukradene ideje s strani sliščim, imajo šefi podjetij zanje posluš in jim zaupajo vsa dela.

Ovira je tudi hrup. Gluha oseba ne sliši in mora biti bolj pozorna na samo dogajanje v delavnici in na svoje delo s strojem. Za naglušne so obvezne slušalke, da se jim ne bi sluh poslabšal.

7. TEZA: Gluhi in naglušni v lesnem podjetju ne dobijo ustreznih informacij.

Gluhi in naglušni prejemajo informacije na različne načine. Največ anketirancev je omenilo, da pridobijo informacije preko šefa in plakatov na oglasni deski.

8. TEZA: Gluhi in naglušni neuspešno spremljajo novosti.

Teza deloma drži. To tezo bi izpostavil bolj glede vprašanja o možnosti komuniciranja med sestankom. Večina anketirancev ne razume dogajanja na sestanku in na koncu sestanka zaprosi šefa za dodano razlago oz. povzetek sklepov. Nekateri imajo možnost povedati svoje predloge, drugi pa so zadržani in nič ne povedo. Odgovori kažejo, da teza večinoma drži.

9. TEZA: Gluhi nimajo dostopa do stroja z CNC v lesnem podjetju.

Tudi to tezo lahko potrdimo.

Delavnica je v času šolanja v ZGNL imela določene pomanjkljivosti. Bila je skromna delavnica s premajhnimi prostori. Manjkali so najnovejši stroji, kot so CNC, robna lepilka ... Zaradi premajhnega prostora so poleg novejših strojev pogrešali večji brusilni stroj (kalibrika), novejšo mozničarko. Ko so morali les prežagati, so se srečali z oviro, saj je bil les velik.

Ko so se zaposlili v lesnem podjetju, so v tem podjetju imeli CNC in najnovejše stroje in so se morali vse naučiti na novo s pomočjo sodelavcev. Ob nejasnostih so jim sodelavci pomagali in svetovali.

Osebnostno lahko pripišem, da zahtev po novejših strojih ni bilo možno uresničiti, ker ni bilo finančnih sredstev za nakup.

Vse je pa seveda tudi odvisno od sposobnosti in spretnosti gluhih in naglušnih mizarjev pri uporabi CNC stroja. Ta stroj je občutljiv in če se pokvari, terja visoke stroške popravila.

10. TEZA: Gluhi in naglušni imajo konflikte s sodelavci in vodstvom podjetja.

Vprašanje glede konflikta je občutljivo. 14 anketirancev je odgovorilo, da nimajo konflikte, 13 anketirancev pa je imelo konflikte. Teza torej delno drži.

4.2 SKLEPI

Za Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana:

- Učitelj, ki želi delati z gluhih in naglušnih dijaki v ZGNL, mora imeti najprej že narejenih 5 stopenj znakovnega jezika, ki ga pridobi na tečaju. Po dokončanju letih se ga lahko zaposli na delovnem mestu učitelja oz. profesorja v srednji šoli v ZGNL. Rezultat je razumevanje potreb gluhih in naglušnih ter hitrejša in lažja komunikacija med učiteljem in dijaki.
- V ZGNL je nujno treba posodobiti prilagoditve na strokovnem lesarskem področju (učilnice s sodobnejšo opremo, npr. internet za lesarsko področje, projektor, več računalnikov s programom avtoCAD za lesarsko področje). V ta namen je potrebno imeti tudi pametni računalnik ali računalnik s programom, kjer bi dijak imel možnost razlage težjih strokovnih besed (podobno kot Slovar slovenskega knjižnega jezika).
- Potrebno je razvijati slovar znakovnega jezika za strokovne besede s lesarskega področja.
- Nujno je treba povečati kapaciteto lesarske delavnice v ZGNL, da bi lahko vanjo namestili novejše stroje oz. CNC stroje in bi lahko gluhi in naglušni dijaki dohajali

slišee vrstnike ter bi lažje našli zaposlitev po končanem šolanju.

- Zaradi specifične različnih potreb različnih dijakov in dijakinj je potrebno vključiti več individualnih programov (več individualnih komunikacij, več povratnih informacij, več vizualizacije ...).

Za izobraževalne ustanove (ostale srednje lesarske šole):

- Slovenski znakovni jezik bi se moral vključiti tudi v redne lesarske šole po Sloveniji v obliki enodnevne delavnice (npr. Lesariada - učenje slovenskega znakovnega jezika in spoznavanje načina komunikacije z gluhi in naglušni), ker bi s tem slišee dijakom in ostalim zmanjšali predsodke in strah pred komuniciranjem z gluhi in naglušni po prehodu na fakultete ali v lesna podjetja. Na ta način bi lahko slišee sprejeli drugačnost drugih oseb in lesno bi lažje vedeli, kako komunicirati z gluhi.

Za lesna podjetja:

- Pred prihodom gluhe ali naglušne osebe v podjetje je potrebno ostale sodelavce seznaniti s prilagoditvami, ki jih na novo zaposlen sodelavec potrebuje. Tako se vzpostavijo ustrezne predstave o gluhoti in naglušnosti.
- Vsi zaposleni v lesnem podjetju, slišee in naglušni, naj zaradi hrupa uporabljajo ušesne čepke ali slušalke, ki ščitijo pred hrupom.
- Podjetja naj poskrbijo za iskanje inovativnih strojev, ki omogočajo prilagoditve proti hrupu.
- Treba je omogočiti gluhi oz. naglušni enake možnosti pri pridobivanju informacij kot slišee.
- V lesnem podjetju, kjer je veliko gluhih, mora delodajalec za potrebe sestanka, delavnic, seminarjev sam poskrbeti za tolmača. Strošek za tolmačenje naj bi bil v breme delodajalca.
- Ko so prisotne osebe, ki ne znajo slovenskega znakovnega jezika (gluhi, naglušni), naj bo sestanek v manjših skupinah v osvetljenih prostorih in vodja naj med govorjenjem stoji na mestu, da mu lahko delavec odčitava z ustnic. Če delavec ni razumel bistva sestanka, naj mu delodajalec ali šef ponovno predstavi bistvene povzetke v pisni ali govorni obliki.
- Treba je nuditi gluhi oz. naglušni posebne prilagoditve, da delo opravijo s čim manj komunikacijskimi ovirami (npr. nudenje primerne tehnologije za bolj učinkovito komuniciranje s sodelavci, dostop do informacij v vizualni obliki, vgraditev vizualnega alarmnega sistema ...).
- Če gluhe ali naglušne zaposlene osebe v lesnem podjetju delajo kot prevozniki lesnih predmetov, naj jim podjetje v primeru nujnih informacij priskrbi telefon s bliskavico, ki jih opozori, da so prejeli nujno službeno SMS sporočilo.
- Treba je nuditi možnost tudi gluhi in naglušni, da enakovredno konkurirajo

slišočim (npr. inovacija, nagrade, stimulacija ...).

→ Zaželeno bi bilo spodbujanje sodelavcev k učenju slovenskega znakovnega jezika.

5 POVZETEK

Za diplomsko nalogo sem izbral temo »Izobraževanje gluhih in naglušnih ter njihova zaposlitev in komunikacija v lesnih podjetjih«. Zanimalo me je, ali so dijaki in dijakinje po uspešno končanem šolanju na Zavodu za gluhe in naglušne uspešni v lesnih podjetjih ter kakšne so prednosti in slabosti poučevanja v totalni komunikaciji (slovenski znakovni jezik in oralna metoda). Prav tako me je zanimalo, kako prilagodljivi so v lesnih podjetjih do gluhih in naglušnih.

Ugotovil sem, da je v ZGNL nujno treba imeti novejšje vizualne pripomočke in stroje, tj. CNC stroj, ki se ga uporablja pogosto tudi v lesnem podjetju, če želimo, da bodo gluhi in naglušni enakovredni slišočim. Pri posredovanju informacij gluhim in naglušnim dijakom in dijakinjam je potrebno omogočiti čim več vizualizacij, video slik. Zelo pomembna je tudi dvojezičnost v času šolanja (istočasno in enakovredno učenje znakovnega jezika ter slovenskega pisnega in govornega jezika). Raziskava mi je dala nove smernice za poučevanje praktičnih predmetov na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana (čim več vizualizacij, slikovnih predstav).

Iz anket s 30 zaposlenimi in 8 brezposelnimi je mogoče razbrati, da v lesnih podjetjih gluhim in naglušnim ne posredujejo popolnoma vseh informacij, temveč le v skrčeni oz. okrnjeni obliki, zato je potrebno še izboljšati odnos slišočih do gluhih oz. naglušnih oseb.

Ugotovil sem tudi, da kljub težavam, kot so slabše plače, pomanjkanje stimulacij in nagrad ter ukradene ideje, šefi podjetij imajo posluš za gluhe in naglušne in jim zaupajo vsa dela. Zanimivo bi bilo preveriti, kako bi slišoč komunicirali z gluhim oz. naglušnim vodjem, ki bi znal komunicirati le v slovenskem znakovnem jeziku. Na ta način bi slišoč imeli večjo motivacijo za učenje slovenskega znakovnega jezika in večjo željo komunicirati v tem jeziku.

V prihodnosti bi bilo potrebno boljše sodelovanje pri prenosu in izmenjavi informacij med Zavodom za gluhe in naglušne Ljubljana, srednjimi lesarskimi šolami v Sloveniji, Biotehniško fakulteto - Oddelkom za lesarstvo in lesnimi podjetji. Na ta način bi bil gluhim in naglušnim olajšan prehod iz šole v lesno podjetje.

6 VIRI

- Globačnik B. 2011. Izobraževanje gluhih v Sloveniji danes, 80 let organiziranega delovanja gluhih in naglušnih na Slovenskem. Ljubljana, Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije: 281 str.
- Jakopič B. 1984. Usmerjeno izobraževanje in slušno prizadeta mladina. Ljubljana, samozal.:9 str.
- Jakopič B., Savić L. 1986. Pota do besede, pregled vzgoje, izobraževanja in usposabljanja slušno prizadetih na Slovenskem Ljubljana, Zavod za usposabljanje slušno in govorno prizadetih: 153 str.
- Juhart M. 2005. Socialna struktura gluhih članov društev v Sloveniji. V: Gluhi, naglušni in gluhoslepi na področju izobraževanja Fiesa, november 2005. Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije : 117 str.
- Kavčič S. 1900-1970. Poklicna šola pri Zavodu, Sedemdeset let. Ljubljana, Zavod za usposabljanje slušno in govorno prizadetih. Izd: Zavod za usposabljanje slušno in govorno prizadetih v Ljubljani: 42-43
- Kokalj B. 2000. Poklicno izobraževanje odraslih gluhih in naglušnih oseb. Cogito, 6: 32-36
- Kokalj B. 2007. Novi program na srednji šoli. Cogito, 11: 27- 28
- Kokalj B. 2005. Izobraževanje na srednji šoli v obdobju od leta 1995 do 2005. V: Gluhi, naglušni in gluhoslepi na področju izobraževanja. Ljubljana, Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije:117-119
- Košir S. 1999. Sluh: naglušnost in gluhost. Ljubljana, Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije: 149 str.
- Kovač I. 1975. Razvoj Zavodov za usposabljanje slušno in govorno prizadetih, 1975. Jubilejni zbornik Centrov za usposabljanje slušno in govorno prizadetih na Slovenskem 1900-1975. Učne delavnice: 19. str.
- Kulovec M. 1997. Dvojezično izobraževanje v našem zavodu. V: Pravica gluhih do znanja. Zbornik prispevkov z mednarodnega posvetovanja, 3. - 5. oktober 1996, Brdo pri Kranju, Slovenija Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana: 177-180

Možina S. 1994. Management. Ljubljana. Mladinska knjiga: 872 str.

Ogorelec A. 1950. Gluhi učenci v gospodarstvu. Jubilejni zbornik Zavoda za gluho mladino v Ljubljani 1900-1950. Ljubljana, Zavod za gluho mladino v Ljubljani: 67 str.

Pehljan Ž. 2005. Uvajanje sprememb v učenje slovenskega znakovnega jezika pri učiteljih na srednji šoli. Cogito, 10: 56-59

Podboršek L., Krajnc K. 2012. Naučimo se znakovnega jezika 1, učbenik za slovenski jezik. 1. popravljen ponatis. Ljubljana, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana: 110 str.

Podboršek L. 1990. Uvajanje znakovnega jezika v vzgojo, izobraževanje in usposabljanje slušno prizadetih v Sloveniji. Ljubljana, Zavod za usposabljanje slušno in govorno prizadetih Ljubljana: 25 str.

Podboršek L. 1997. Oblike uvajanja znakovnega jezika v ZUSGM Ljubljana. V: Pravica gluhih do znanja. Zbornik prispevkov z mednarodnega posvetovanja, 3. - oktober 1996, Brdo pri Kranju, Slovenija Ljubljana, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana: 205-207 str.

Potočnik Hönigsman T., Potočnik Hönigsman P. 2005. Ne čakajmo na druge znanje, izkušnje, informacije na pladnju. V: Zbornik predavanj Gluhi, naglušni in gluhoslepi na področju izobraževanja, ZDGNS: 48. str.

Pravilnik o organizaciji in načinu dela komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami in Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke s posebnimi potrebami, Ur.list RS, št. 88/2013

Publikacija 2011/2012, 2011. Publikacija (interno gradivo letnik-XVIII.Ljubljana, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, Vojkova c. 74., 10., 70., 79. in 122. str.

Redžepovič A., Juhart M. 2011. 80 let organiziranega delovanja gluhih in naglušnih na Slovenskem. Ljubljana, Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije: 303 str.

Redžepovič A., Juhart M. 2001. Boj za priznanje znakovnega jezika, 80 let organiziranega delovanja gluhih in naglušnih na slovenskem (1931- 2011).

Ljubljana, Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije: 112. str.

Spletna stran Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana

www.zgnl.si

Srednješolski izobraževalni programi – Nižje poklicno izobraževanje. Ur.l. št. 30/09 <http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2013/programi/NPI/nizje.htm>

Srednješolski izobraževalni programi – Srednje poklicno izobraževanje
Ur.l.št. 110/10; <http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2013/programi/SPI>

Srednješolski izobraževalni programi –poklicno tehniško izobraževanje
Ur.l. RS št. 110/10
http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2013/programi/PTI/lesarski_tehnik_glu/kazalo.htm

Standardi usposabljanj in znanj za prilagoditve delovnih mest ,
http://www.irrs.si/f/docs/Razvojni_center_za_poklicno_rehabilitacijo/Standardi_znanj_za_prilagoditve_delovnih.pdf?irrs_admin=jnj3mren2s1na2mqicb9l6p8i4

Tišina&njena šepetanja, 2013. 15 let Mestno društvo gluhih Ljubljana (1998-2013). Ljubljana, Mestno društvo gluhih Ljubljana: 263. str.

Urankar A. 1989. Usposabljanje slušno prizadetih na Slovenskem (zbornik prispevkov s strokovnega posvetovanja v Portorožu). Ljubljana, Zavod za usposabljanje slušno in govorno prizadetih Ljubljana: 192. str.

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika (ZUSZJ), Ur.l. RS, št. 96/2002, 1. člen, 2. člen

Zloženka ob 95-letnici ZUSGM, Zavod za usposabljanje slušno in govorno motenih Ljubljana

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Ur. l. RS, št. 58/2011

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika. Ur.l. RS, št. 96/02

Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI – UPB1), Ur. l. RS, št. 16/07

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju, prof. dr. Leonu Oblaku, ki je odprto sprejel mojo temo ter mi je pri tem dajal strokovne nasvete.

Zahvaljujem se vsem profesorjem z Oddelka za lesarstvo na Biotehniški fakulteti, ki so mi bili vedno pripravljene pomagati pri razlagi zahtevnejše učne snovi. Prav tako se zahvaljujem ge. Mileni Bizjan, referentki za študente, ki mi je svetovala in me usmerjala pri mojih prošnjah. Zelo cenim vaš trud in vas bom ohranil v lepem spominu.

Posebna zahvala gre moji gluhi ženi, Tanji Potočnik Hönigsman, ker je verjela vame, me podpirala, mi stala ob strani in me spodbujala v času študija. Tanja je tista, zaradi katere sem se odločil, da se vpišem na fakulteto. Njena inteligentnost, izobraženost in komunikativnost so me spodbudile k višjemu cilju. Videl sem, da sem sposoben doseči še več. Da ne bom samo delavec v lesarskem podjetju, ampak sem lahko tudi učitelj za gluhe, študent ... Brez Tanje ne bi nastalo to diplomsko delo. Poleg nje sta me razumela tudi moja zlata otroka, sedemletni sin Tim in petletna Tara. Tistega obdobja, ko sem moral za nekaj časa postaviti študij na stran zaradi njiju ter svoje službe učitelja, ne bom nikoli obžaloval. Bili so trenutki, ko nisem imel ne moči in ne energije za študij, ampak vedno je bil cilj v meni - zaključiti študij in se ne predati.

Posebna zahvala gre tudi ravnateljici srednje šole in Doma na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana Bernardi Kokalj, Marjetki Kulovec (gluha oseba) in Petri Rezar (gluha oseba) za vso dragoceno strokovno pomoč pri pridobivanju podatkov za diplomsko nalogo.

Zahvaljujem se tudi gluhi prijateljici, Maji Kuzma za spodbudo in nesebično pomoč pri nastanku te diplomske naloge.

Rad bi se zahvalil tudi vsem sodelujočim - gluhim in naglušnim, da so bili pripravljene sodelovati v anketi in tako k raziskavi prispevati svoje odgovore.

Zahvaljujem se tolmačici ge. Mojci Klepec Korenjak in ostalim tolmačem in tolmačicam, ki so mi skoraj 6 let tolmačili na predavanjih in vajah na Oddelku za lesarstvo iz Biotehniške Fakultete. Hvala tudi def. prof. Mariki Mihelčič za svetovanje, nasvete in pomoč v času študija.

Srčna zahvala gre tudi moji družini, vsem mojim prijateljem, sošolcem, učiteljem in učiteljicam, znancem ter sodelavcem iz ZGNL za vso spodbudo in željo, da uspešno dosežem cilj.

PRILOGA

Priloga 1: Anketni vprašalnik

Pozdravljeni,

sem Peter Potočnik Hönigsman, študent lesarstva na Biotehniški fakulteti. Pišem diplomu in sicer o izobraževanju gluhih in naglušnih ter njihovi zaposlitvi in komunikaciji v lesnih podjetjih. Da bi ugotovil, kako je potekalo šolanje v srednji šoli, zaposlovanje in komunikacija v lesnih podjetjih, vas prosim, da odgovorite na anketo, ki mi bo v veliko pomoč pri moji raziskavi.

SPLOŠNO

1. Spol:

- a) moški
- b) ženski

2. Starost:

- a) _____ let
- b) Kdaj ste bili vpisani v srednjo lesarsko šolo? Leto vpisa _____ / _____

3. Status

- a) študent/ka
- b) brezposeln/a
- c) zaposlen/a
- d) upokojen/a

- **Odgovorite tisti, ki ste BREZPOSELNI:**

Koliko časa ste brezposelni? _____ let

Zakaj? _____

- **Odgovorite tisti, ki ste ZAPOSLENI:**

Koliko časa ste že zaposleni? _____ let

4. Kaj ste?

- a) gluh/a
- b) naglušen/na
- c) uporabnik/ca polževega vsadka
- d) slišječ/a (imam govorne motnje in druge težave)

ŠOLANJE V SREDNJI ŠOLI

5. V katero srednjo lesarsko šolo ste hodili?

- a) Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana – nižji program: lesarstvo
- b) Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana – srednješolski program: lesarstvo
- c) Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana – diferencialni program: lesarstvo
- d) Integracija v redno srednjo lesarsko šolo v (napišite kje):

e) Večerna šola (obkrožite):

- nižji program: lesarstvo
- srednješolski program: lesarstvo
- diferencialni program: lesarstvo

f) Drugje (napišite kje):

---

6. Kako je potekala komunikacija v vašem času šolanja?

- a) Preko slovenskega znakovnega jezika
- b) Preko oralno-verbalne metode
- c) oboje

7. Ali ste bili zadovoljni s poučevanjem v srednji šoli za lesarstvo?

- a) Da
- b) Ne
- c) Srednje

8. Kako je potekala komunikacija med vami in učitelji?

- a) Preko slovenskega znakovnega jezika
- b) Preko oralno-verbalne metode
- c) Pisno
- d) Vsega po malem

9. Ali ste bili zadovoljni z lesarsko delavnico oz. z njenimi prostori v ZGNL?

- a) Da, delavnica je imela na razpolago veliko orodij in materiala.
- b) Ne, delavnica ima določene pomanjkljivosti, manjkali so CNC stroji ter najnovejši stroji, itd.

→ **Tisti, ki NISTE zadovoljni lesarsko delavnico, in ste kljub temu delali v lesarskem podjetju, ki je imelo druge in novejšje stroje, kako ste uspeli obvladati te stroje?**

---

10. Kaj ste pogrešali v času šolanja na področju lesarstva (strokovni predmeti, praktični pouk)?

- a) Motivacija od _____ (napišite od koga, npr. staršev, prijateljev, učiteljev ...)
  - b) Da bi učitelji znali kretati v slovenskem znakovnem jeziku
  - c) Nadgrajevanje lastnih sposobnosti preko novih strojev
  - d) Več prakse v drugih in različnih lesarskih podjetjih
  - e) Drugo: _____
-

11. Kako se je bilo učiti področja lesarstva v času šolanja?

- a) Težko
- b) Srednje
- c) Lahko

12. Ali mislite, da bi se bilo področja lesarstva lažje se učiti, če bi učitelji znali kretati v slovenskem znakovnem jeziku?

- a) Da, ZAKAJ? _____
  - b) Ne, ZAKAJ? _____
-

13. Ali ste si želeli, da bi se dodatno izobraževali za delo z stroji, kot je npr. CNC?

- a) Da
- b) Ne

ZAPOSILITEV V LESARSKEM PODJETJU V SLOVENIJI

14. Ali ste že kdaj delali v lesarskem podjetju?

- a) Da
b) Ne, ZAKAJ? _____

Od tu naprej odgovorite tisti, ki ste kdaj delali v lesarskem podjetju!

15. Kako ste poiskali zaposlitev?

- a) Preko zavoda za zaposlovanje
b) Preko vezi - prijateljev
c) S pomočjo staršev
d) Sam sem jo poiskal
e) Drugo: _____

16. Kako ste napisali prošnjo za službo?

- a) Sam
b) S pomočjo staršev
c) S pomočjo prijateljev
d) Ni mi je bilo potrebno napisati
e) Drugo: _____

17. Ali ste pri zdravniškem pregledu prejeli opozorila od zdravnika o hrupu in da vam lahko še bolj škoduje sluh?

- a) Da, ZAKAJ? _____
b) Ne

18. Ali ste že kdaj zamenjali podjetje?

- a) Da, kolikokrat? _____ krat
b) Ne, v istem podjetju delam že _____ let

Napišite, zakaj: _____

19. Ali delate trenutno v lesarskem podjetju?

- a) Da, KJE?
I. d.o.o.
II. d.d.
III. s.p. (privatno podjetje)
IV. invalidsko podjetje
V. drugo: _____
b) Ne, ZAKAJ? _____

Kje ste delali nazadnje?

- I. d.o.o.
II. d.d.
III. s.p. (privatno podjetje)
IV. invalidsko podjetje
V. drugo: _____

KOMUNIKACIJA (odgovarjajte za svojo zadnjo službo v lesarskem podjetju)**20. Ali ste imeli kakšne težave z delodajalci zaradi gluhotе oz. naglušnosti?**

- a) Da, ZAKAJ? _____
b) Ne, ZAKAJ? _____

21. Kako poteka komunikacija med vami in vodjo oz. šefom?

- a) Preko slovenskega znakovnega jezika
b) Preko oralno-verbalne metode
c) Pisno
d) Vsega po malem

22. Kako se razumete s šefom?

- a) Odlično
b) Dobro
c) Slabo

23. Kako poteka komunikacija med vami in sodelavci?

- a) Preko slovenskega znakovnega jezika
b) Preko oralno-verbalne metode
c) Pisno
d) Vsega po malem

24. Ali poteka sedaj način komunikacije enako kot na začetku zaposlitve v lesarskem podjetju?

- a) Da,
b) Ne → KAKOSEDAJDRUGAČE? _____

25. Kako odgovorite na določena pomembna vprašanja od šefa, vodje, sodelavcev?

- a) Nimam težav s govorom
b) Napišem na papir, kaj želim povedati
c) Pokažem določene kretnje
d) Pokličem tolmača
e) Pomaga mi sodelavec, ki me razume
f) Drugo: _____

26. Kako šef ocenjuje vašo sposobnost pri delu?

- a) Zaupa mi za vsa dela
b) Nalaga mi veliko lesarska dela, ker mi zaupa, delam preprosta dela
c) Delam največ na terenu in prevažam materiale
d) Montiram materiale
e) Drugo: _____

27. Ali ste imeli kakšen konflikt v lesarskem podjetju?

- a) Da, ZAKAJ? _____
b) Ne, ZAKAJ? _____

28. Kako ste sporočili vašo odsotnost zaradi bolezni?

- a) S sms sporočilom
- b) Po elektronski pošti
- c) S pomočjo prijatelja
- d) S pomočjo sodelavca
- e) S pomočjo staršev

29. Kakšna je organizacija v lesarskem podjetju glede na čas dela, norme, nagrade, stimulacije, ...?

---

30. Kako izveste novice oz. dogajanja v podjetju? (npr. dopusti, višja/nížja plača, norme,...)

- a) Sodelavci
  - b) Šef
  - c) Vodja
  - d) Plakati, oglasna deska
  - e) Internet
  - f) Drugo: _____
-

31. Ali imate možnost komuniciranja med sestankom?

- a) Da, lahko povem svoje predloge ali postavim vprašanja
- b) Da, vendar sem zadržan in nič ne rečem, ker ne morem komunicirati
- c) Ne, nič ne razumem, ampak mi potem sodelavec še enkrat pove sklepe
- d) Ne, nič ne razumem, ampak mi potem vodja še enkrat pove sklepe

32. Ali so vaši sodelavci aktivni poslušalci in vam pomagajo pri vašem delu?

- a) Ne, so zadržani
  - b) Ne, ker rad sam delam
  - c) Da, radi poslušajo in pomagajo
  - d) Da, vendar me moti njihovo obnašanje oziroma radi kradejo moje ideje in to izkoristijo sebi v prid
  - e) Drugo: _____
-

33. Ali napredujete sorazmerno s sliščimi? (npr. enaka plača kot sliščiči, regres, norma, itd.)

- a) Da
  - b) Ne, ZAKAJ? _____
-

34. Ali mislite, da je dobro, da bi delodajalci znali komunicirati v slovenskem znakovnem jeziku?

- a) Da, ZAKAJ? _____
  - b) Ne, ZAKAJ? _____
-

35. Največji problem oz. pomanjkljivosti pri delu so:

- a) Ne slišim, če se zgodi kakšna okvara oz. problem pri delu
- b) Slaba komunikacija s sodelavci
- c) Slaba komunikacija s šefom oz. vodjo
- d) Pomanjkljiva oprema za varnost pri delu
- e) Ne smem delati z določenimi stroji zaradi hrupa in ostalih problemov
- f) Nič

36. Imate kakšne predloge oz. izboljšave za učinkovito in varno delo na področju lesarstva?

Hvala za vaš čas!
Peter Potočnik Hönigsman

Priloga 2: Znakovni jezik določenih besed v slikovni obliki

V tej prilogi prikazujemo slike določenih izbranih kretenj iz področja izobraževanja, komuniciranja in zaposlitve v lesnem podjetju.

Pomen številke in puščice:

- številke (**1.**, **2.**, **3.**, (**1a.**, **1b.**)) pomenijo vrstni red iz prve kretnje v drugo oz. v tretjo;
- puščice (→) pomenijo smer gibanja